

Høgskulen på Vestlandet

ØKB3111 Bacheloroppgave (Profil - Regnskap)

ØKB3111-BAC-2022-VÅR-FLOWassign

Predefinert informasjon

Startdato:	06-04-2022 12:00	Termin:	2022 VÅR
Sluttdato:	06-05-2022 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgave		
Flowkode:	203 ØKB3111 1 BAC 2022 VÅR		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Kandidatnr.:	429
---------------------	-----

Informasjon fra deltaker

Antall ord *:	14767
----------------------	-------

Sett hake dersom Ja
besvarelsen kan brukes
som eksempel i
undervisning?:

Egenerklæring *: Ja
Jeg bekrefter at jeg har Ja
registrert
oppgavetittelen på
norsk og engelsk i
StudentWeb og vet at
denne vil stå på
vitnemålet mitt *:

Gruppe

Gruppenavn:	(Anonymisert)
Gruppenummer:	7
Andre medlemmer i gruppen:	410, 415, 416

Jeg godkjenner autalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Etterlevelse av hvitvaskingslovverket i ulike
regnskapsforetak

Money laundering regulation compliance in
accounting firms

Ingrid Toresen

Lisbeth Johnsen

Alice Helen Knutsen

Christina Bådsvik Kampen

Bachelor i økonomi og administrasjon, regnskap

Høgskulen på Vestlandet, Campus Haugesund

Øivind André Strand Aase

06.05.2022

Vi bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Sammendrag

Temaet hvitvasking er et høyst relevant tema i dagens samfunn. Hvitvaskingsloven ble endret i 2018, nye rundskriv og tilsyn er publiserte til regnskapsføreres fordel. Som regnskapsfører spiller man en viktig rolle for å avdekke hvitvasking og beskytte vårt økonomiske system. Dermed valgte vi å undersøke hvordan ulike foretak etterlever disse pliktene etter lovverket.

Problemstillingen vår ble derfor; Hvordan etterleves hvitvaskingsregelverket i ulike regnskapsforetak på Haugalandet?

Det ble lagt vekt på organisering av hvitvaskingsansvar, opplæring av ansatte, risikovurderinger, interne rutiner, undersøkelsesplikt, rapporteringsplikt og kundetiltak.

Ved dokumentanalyse av tilsynsmyndigheters dokumenter og semistrukturerte intervju av et utvalg representanter fra fem ulike regnskapsforetak, undersøker oppgaven hvordan disse foretakene har løst sine plikter.

Det viste seg at foretakene hadde løst denne problemstillingen på ulike måter. Noen fellestrekk var at alle hadde utpekt en hvitvaskingsansvarlig, gjorde kundeundersøkelse før opprettelse av kundeforhold, og utførte løpende kundekontroll årlig.

Vi sitter igjen med en oppfatning om at hvitvaskingslovverket oppleves som krevende og omfattende, men anses av foretakene som svært viktig å etterleve.

Abstract

The topic of money laundering is a highly relevant topic in today's society. The Money Laundering Act was amended in 2018, and new documents and reports have been published for the benefit of accountants. As an accountant, you play an important role in uncovering money laundering and protecting our financial system. Therefore, we chose to examine how different companies comply with these obligations under the legislation.

We therefore wanted to research how accounting firms in Haugalandet comply with the money laundering regulations. Emphasis was placed on how companies organize money laundering responsibilities, training of employees, risk assessments, internal routines, the duty to investigate, the duty to report and customer measures.

By document analysis of supervisory authorities' documents and semi-structured interviews of a selection of representatives from five different accounting firms, this thesis examines how these firms have fulfilled their duties.

We found that the companies had solved this problem in different ways. Some joint features were that everyone had appointed a money laundering officer, conducted a customer review before establishing customer relationships, and performed ongoing customer inspections annually.

We are left with the impression that the money laundering legislation is perceived as convoluted and extensive, yet is considered to be extremely important.

Forord

Dette er en avsluttende bacheloroppgave innenfor studiet økonomi og administrasjon, regnskapsprofil. Vi er fire studenter som har samarbeidet om denne avsluttende bacheloroppgaven i 2021/2022. Temaet vi valgte å fordype oss innenfor var hvitvasking, noe som er høyst aktuelt i dagens samfunn. Vi syntes temaet var spennende å utforske, samtidig som faglig relevant for vår videre yrkesutøvelse som fremtidige regnskapsførere.

Vi ønsker å benytte anledningen å takke alle de som har bistått oss og gjort at denne bacheloroppgaven ble mulig å gjennomføre. Vi vil også rette en stor takk til alle intervjuobjektene som var positive og takket ja til å bli med på vår undersøkelse. De har alle bidratt med nyttig og lærerik kunnskap, som vi både har anvendt i vår oppgave og som vil komme til nytte i vår fremtidige yrkesutførelse.

Vi vil også rette en stor takk til vår veileder Øivind André Strand Aase, for konstruktive tilbakemeldinger, støtte og innspill underveis. Dette har bidratt til at vi under hele prosessen har utviklet oss. Tusen takk!

Høgskulen på Vestlandet

06.05.2022

Innholdsfortegnelse

1.	Innledning	1
1.1	Bakgrunn av tema	1
1.2	Problemstilling	2
1.3	Avgrensninger	3
2.	Teori	3
2.1	Hva er hvitvasking?	3
2.2	Tilsynsmyndigheter	5
2.2.1	Finanstilsynet	5
2.2.2	Økokrim.....	6
2.3	Organisasjoner med samarbeid mellom Norge og utland.....	6
2.3.1	Financial Action Task Force	6
2.3.2	Europarådets hvitvaskingskonvensjon.....	7
2.3.3	Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningscenter	7
2.4	Regnskap Norge	7
2.5	Hjelpeverktøy mot hvitvasking	8
2.5.1	KS Komplett.....	8
2.5.2	Kundesjekk.no	8
2.6	Krav til rapporteringspliktige	8
2.6.1	Rapporteringspliktige.....	8
2.6.2	Regnskapsførerens plikter i henhold til hvitvaskingsregelverket	9
2.6.3	Hvitvaskingsansvarlig	9
2.6.4	Opplæring	10
2.6.5	Risikobasert tilnærming	10
2.6.6	Risikobasert kundekontroll	11
2.6.7	Undersøkelsesplikt og rapporteringsplikt.....	12
2.7	Statistikk MT-rapporter – utvikling siste 5 årene.....	13
2.8	Internkontroll.....	13
3.	Metode.....	15
3.1	Valg av forskningsdesign.....	15
3.2	Valg av metode	16
3.3	Kvalitativ og kvantitativ metode	16
3.4	Dokumentanalyse	17
3.5	Intervju.....	17
3.6	Utvalg.....	18
3.7	Datainnsamling	19

3.8	Kvaliteten av undersøkelsen	20
3.8.1	Reliabilitet og validitet	21
3.9	Etikk, anonymitet og taushetsplikt	23
4.	Resultat av intervju	24
4.1	Presentasjon av empiri	24
4.2	Etterlevelse	25
4.3	Organisering og opplæring	26
4.3.1	Hvitvaskingsansvarlig	26
4.3.2	Opplæringstiltak.....	26
4.4	Interne rutiner /løpende oppfølging /risikoklassifisering av kunder	27
4.5	Undersøkelsesplikt og rapporteringsplikt.....	28
4.6	Kundetiltak – og avvikling av kundeforhold.....	30
4.7	Avslutningsvis.....	31
5.	Analyse	32
5.1	Etterlevelse	32
5.2	Organisering og opplæring	34
5.2.1	Hvitvaskingsansvarlig	34
5.2.2	Opplæringstiltak.....	34
5.3	Risikobasert tilnærming, risikovurdering/klassifisering og internkontroll	35
5.4	Undersøkelsesplikt og rapporteringsplikt.....	36
6.	Konklusjon.....	38
	Forslag til videre forskning.....	41
7.	Referanser.....	42
8.	Vedlegg	45
	Vedlegg 1: Intervjuguide	45
	Vedlegg 2: Info- og samtykkeskjema	48

Liste over figurer og tabeller:

Tabell 1: Statistikk MT-rapporter - utvikling siste 5 årene fra (Økokrim, u.å.e)	13
Tabell 2: Intervjuobjektene og deres stilling i foretaket.....	19
Figur 1: Tre-faser modellen illustrert fra FATF (FATF, u.å.a).....	4
Figur 2: Kontroll- og styringssirkelen, bearbeidet fra Regnskapsorganisering (s.75), av Moen, T. -G., Havstein, B., & Olsen O., 2020, Cappelen Damm AS	14
Figur 3: Venndiagram som illustrerer styrker og svakheter ved metoden i oppgaven'	23

1. Innledning

Vi vil innledningsvis introdusere oppgavens oppbygging slik at den som leser oppgaven får en oversikt over oppgavens inndeling. Hele oppgaven består totalt av 6 kapitler. I det første kapittelet vil vi presentere bakgrunn for valg av tema, problemstillingen, i tillegg til hvilke forskningsspørsmål vi har valgt. Videre inneholder kapittelet en utdyping av avgrensningene vi har tatt. Videre i kapittel 2 Teori, presenterer vi et utvalg av teori som har vært relevant for å besvare oppgavens problemstilling. I kapittel 3 Metode, begrunner vi hvilke valg vi har tatt i forhold til design, metode, utvalg og hvordan vi har utført datainnsamlingen. Kapittel 4 Resultat av intervju, inneholder presentasjon av empiri hvor funnene fra intervjuene blir presentert. I kapittel 5 Analysen, drøfter vi ulike funn fra intervjuene opp mot relevant teori. I oppgavens siste del kapittel 6 Konklusjon, trekker vi frem oppgavens forskningsspørsmål for å konkludere med hvilke svar vi har fått, samtidig som vi avslutter med en oppsummering som er et helhetlig svar på oppgavens problemstilling. Avslutningsvis i det kapittelet har vi tatt med forslag til videre forskning som kunne vært interessant å forske videre på. Utfyllende referanseliste og vedlegg følger avslutningsvis i oppgaven.

1.1 Bakgrunn av tema

I 2021 kom Finanstilsynet med en rapport om *“Etterlevelse av pliktene i hvitvaskingsloven”*. Rapporten var et samlet resultat fra et tematilsyn rettet mot 11 regnskapsforetak og 11 revisorforetak. Tematilsynet resulterte i at 19 av foretakene ble ilagt gebyr da det ble avdekket brudd i henhold til hvitvaskingsloven. I etterkant av tematilsynet har Regnskap Norge ved Knut Høylye (2021) vært kritisk til finanstilsynets rapport, relatert til alle svakheterne i antihvitvaskingsarbeidet i en bransje med mange dyktige utøvere. Han stiller spørsmål ved om regelverket er for formalistisk orientert og om veiledningen fra myndighetene har vært for utilstrekkelig. Til tross for at Høylye stiller kritiske spørsmål, gir han også uttrykk for at bransjen må ta innover seg at arbeidet med antihvitvasking må økes og bli en naturlig del av arbeidet til regnskapsføreren (Høylye, 2021).

Hvitvasking og terrorfinansiering har fått økt oppmerksomhet i dagens samfunn, noe som har ført til endringer i reglene innenfor hvitvaskingsområdet. 1. juli 2021 ble det innført nye forskriftsbestemmelser innenfor hvitvaskingsregelverket, som var en oppfølging av forslag fra Finanstilsynet tilbake til 2019, og som var på høring i 2020.

I Finanstilsynets rundskriv (15/2019) om *“veiledning til regnskapsføreres og regnskapsførerselskapers etterlevelse av hvitvaskingsregelverket”* er regnskapsførerrollen

beskrevet som en viktig samfunnsmessig aktør for å bidra til å beskytte det økonomiske- og finansielle systemet. Alle regnskapsforetak og de som utfører arbeid for regnskapsforetaket er omfattet av bestemmelsene i hvitvaskingsloven. Dette betyr i praksis at det er en rekke plikter i henhold til hvitvaskingsloven som skal etterleves og følges opp i det daglige arbeidet som regnskapsfører.

Ifølge veileder til hvitvaskingsloven (8/2019) beskrives hvitvasking som all befatning med utbytte relatert til straffbare handlinger. Hvitvaskingsregelverket omfatter også bestemmelser tilknyttet terrorfinansiering som er finansiering av handlinger tilknyttet terror. For å imøtekomme kravene i hvitvaskingsloven er det forventet at regnskapsforetakene har en risikobasert tilnærming. Dette innebærer at risiko for hvitvasking og terrorfinansiering må forstås, identifiseres og vurderes. Dette for å kunne etablere nødvendige interne rutiner og tiltak som vil kunne bidra til å forebygge og bekjempe hvitvasking og terrorfinansiering (Finanstilsynet, 2020).

Som fremtidige regnskapsførere ble vi veldig nysgjerrige på dette temaet, da vi vil få en viktig rolle ved å bidra til forebygging og avdekking av hvitvasking i henhold til hvitvaskingsregelverket. Vi ønsket derfor å undersøke nærmere hvordan oppfølging og etterlevelse av hvitvaskingsregelverket praktiseres i ulike regnskapsforetak. På denne måten vil vi få økt kunnskap og forståelse for hvilke krav som stilles til de rapporteringspliktige og hvordan hvitvaskingsregelverket etterleves i praksis.

1.2 Problemstilling

For å komme frem til en konkret problemstilling hadde vi en rekke forskningsspørsmål som vi i ønsket å undersøke nærmere, disse var blant annet;

- Hvordan er ansvaret for hvitvasking og opplæring organisert i regnskapsforetaket?
- Hvilke rutiner har regnskapsforetaket når det gjelder risikobasert tilnærming?
- Hvilke erfaringer og rutiner har regnskapsforetaket når det gjelder undersøkelse og rapportering av mistenkelige forhold?

Vi valgte til slutt følgende problemstilling:

Hvordan etterleves hvitvaskingsregelverket i ulike regnskapsforetak på Haugalandet?

For å besvare oppgavens problemstilling har vi gjennomført intervjuer av regnskapsmedarbeidere ved fem regnskapsforetak på Haugalandet.

1.3 Avgrensninger

For å kunne gjennomføre oppgaven måtte vi sette oss noen begrensninger. Temaet hvitvasking og terrorfinansiering er stort og vil være for omfattende å gå inn på alle fagområdene. Vi tok av den grunn valget om å fokusere på hvitvasking, da det var det som vekket størst interesse.

Deretter valgte vi noen underpunkt som dannet grunnlaget for undersøkelsen og intervjuguiden vår:

- Etterlevelse handler om hvordan regnskapsforetakene etterlever sine plikter i henhold til hvitvaskingsloven. Dette er et samlebegrep som innrammer de neste punktene.
- Organisering og opplæring handler om hvordan hvitvaskingsansvar er organisert i foretaket og hvilken opplæring gis til ansatte. Hvilken type opplæring og hvor ofte er viktig.
- Risikobasert tilnærming, risikovurdering og rutiner handler om hvilke risikovurderinger foretaket har gjort seg om sine egne sårbarheter, hvilke trusler kunder kan medbringe, og hvilke interne rutiner kan forebygge at de utnyttes som ledd i hvitvasking.
- Undersøkelsesplikt og rapporteringsplikt handler om regnskapsførers plikter innenfor hvitvaskingslovverket, når disse inntreer og hvordan de vurderer videre rapportering.
- Kundetiltak og avvikling av kundeforhold innebærer pliktene regnskapsførerforetaket har før kundeforhold etableres og når det bør avvikles.

2. Teori

I dette kapittelet vil vi utdype et utvalg av teori som vi har vurdert som relevant for å besvare oppgavens problemstilling. Teoriutvalget er hovedsakelig hentet fra lovtekst, forskrifter, tilsynsrapport, veiledning til lov i henhold til hvitvaskingsregelverket og regnskapsførerloven. Vi har i tillegg brukt teori fra pensum og andre offentlige kilder for å forklare hvitvasking, internkontroll, statistikk på MT-rapportering samt en redegjørelse for aktuelle tilsynsmyndigheter som jobber mot hvitvasking.

2.1 Hva er hvitvasking?

Hvitvasking er handlinger som sikrer et utbytte fra en ulovlig aktivitet. Hvitvasking omfatter å tilsløre og skjule penger som kommer fra straffbare handlinger og innlemme utbytte tilbake

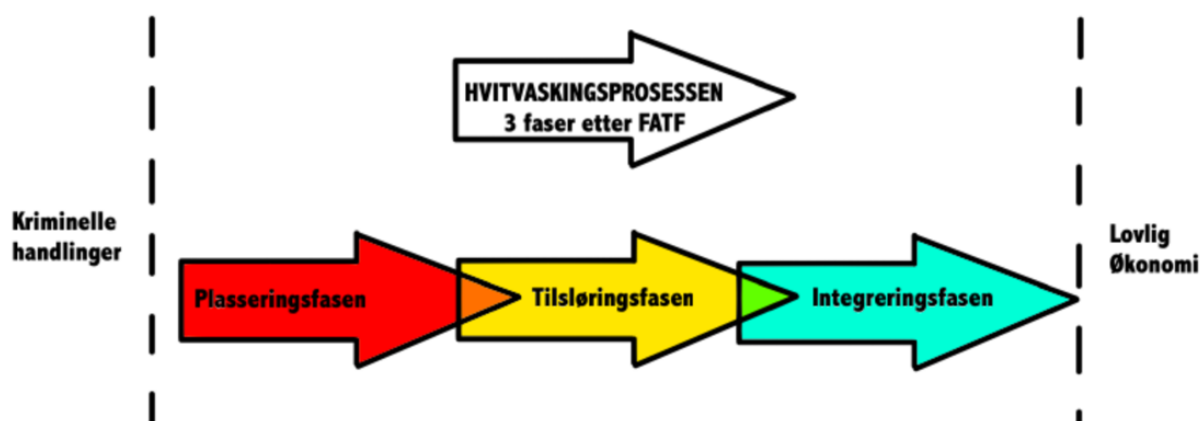
i lovlig økonomi. Hvitvasking kan skje på ulike måter, for eksempel gjennom narkotikahandel, skattesvik, ran, underslag eller korrupsjon (Økokrim, u.å.b).

Financial action task force (FATF) forklarer hvitvasking via en tredelt modell. De tre fasene er plasseringsfasen, tilsløringsfasen, og integreringsfasen. FATF opererer globalt, så originalt er det omtalt som «placement», «layering» og «integration» (FATF, u.å.a).

Den første fasen er plasseringsfasen, denne fasen går ut på å begynne prosessen med å omgjøre ulovlig utbytte om til «rene» penger. Dette kan gjøres ved at store summer kontanter deles opp i mindre summer og settes inn i banken, gjerne fordelt på flere kontoer.

Den neste fasen er tilsløringsfasen og inntreffer når pengene er blitt satt inn i det finansielle systemet. Denne fasen går ut på å distansere pengene fra sin kriminelle opprinnelse. Dette kan skje gjennom konvertering eller forflytting av pengene fra forskjellige kontoer verden over. Det kan også kjøpes eller selges investeringsinstrumenter for å gjøre utbyttet mindre sporbart og mistenkelig. Det er også eksempler hvor overføring fra kontoer skjules som betaling for tjenester eller varer.

Til slutt kommer integrasjonsfasen. Integrasjonsfasen er slutfasen hvor det ulovlige utbyttet blir omgjort til en del av den lovlige økonomien. Dette gjøres ofte via investering i luksusvarer, eiendom eller forretningsforetak. Etter det ulovlige utbyttet har gjennomgått denne prosessen vil det være nærmest umulig å spore hvor pengene originalt kom fra (Finans Norge, 2021). De tre fasene er illustrert på figuren under.

Figur 1: Tre-faser modellen illustrert fra FATF (FATF, u.å.a)

Det finnes flere metoder for å utføre hvitvasking på. En enklere metode kan være at utbytte fra en straffbar handling blir satt inn på konto til et familiemedlem, for deretter å bli tatt ut

som kontanter, veksles eller smugles ut over landegrensener. Utbytte kan også bli benyttet til å skaffe seg forbruksgjenstander som elektronikk, klokker eller biler (Økokrim, u.å.b).

En annen metode kan være kontantkjøp av et oppussingsprosjekt, hvor utgifter til oppussing blir betalt svart med utbytte fra straffbare handlinger (Moen & Havstein, 2020, s. 97). En av de mer avanserte metodene er å benytte næringsvirksomhet, der lovlige og ulovlige inntekter blandes sammen i regnskapet, hvor den samlede inntekten til slutt blir rapportert inn til det offentlige som en lovlig inntekt. Dette kan gjøres ved at det blir utført fiktive salg eller at kostnader blir holdt utenfor regnskapet ved at de blir betalt med penger fra straffbare handlinger. Avansert hvitvasking blir ofte utført i samarbeid med profesjonelle aktører, hvor de finansielle transaksjonene ofte utføres i flere ledd, gjerne over landegrensene og de blir dermed vanskelige å følge. Denne type hvitvasking er bare mulig å bekjempe ved et internasjonalt samarbeid (Økokrim, u.å.b).

Hvitvasking er straffbart og blir regulert i «Straffeloven» og «Lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering». I Straffeloven § 337 straffes dem som bistår i å sikre seg verdier ved å skjule hvor verdiene kommer fra eller hvem som har tilgang til verdiene (Straffeloven, 2005).

2.2 Tilsynsmyndigheter

2.2.1 Finanstilsynet

Finanstilsynet er et myndighetsorgan som jobber med grunnlag i lover og vedtak fra Regjeringen, Finansdepartementet og Stortinget. Gjennom tilsyn og rapporter bidrar Finanstilsynet til finansiell stabilitet og velfungerende markeder og bidra til at brukerne kan stole på at finansielle avtaler og tjenester gjøres på rett måte. Finanstilsynet følger med på om regnskapsforetak etterlever regelverk og retningslinjene de skal følge (Finanstilsynet, 2022a). I Finanstilsynet sin strategi for 2019 – 2022 er bekjempelse av kriminalitet ett av delmålene. Ett av det viktigste virkemiddel for å oppnå dette er å føre tilsyn med etterlevelsen av hvitvaskingsregelverket blant de rapporteringspliktige jf. Hvitvaskingsloven (2018) § 43 (Finanstilsynet, 2021). Tilsyn kan gjennomføres ved at det blir gjort innrapportering og analyse av data, ved besøk i selskapene eller ved mer spesifikke tematilsyn.

Ved tematilsynet, som nevnt i punkt 1.1, ble det avdekket brudd tilknyttet svakheter i etterlevelse av oppfølging av krav knyttet til risikoklassifisering av kunder, intern opplæring, manglende evne til å avdekke mistenkelige forhold relatert til hvitvasking eller

terrorfinansiering, manglende eller mangelfulle interntilpassede rutiner og risikovurderinger tilknyttet eget foretak, manglende ledelsesstyrt integrering av hvitvaskingsarbeidet i foretakets interne styring og kontroll. I tillegg til en intern oppfatning av at egne kunder ikke er involvert i hvitvasking eller terrorfinansiering. Hvitvaskingsloven (2018) § 49 viser at tilsynsmyndigheten kan ilegge rapporteringspliktige overtredelsesgebyr dersom de rapporteringspliktige ikke har fulgt bestemmelse gitt ved denne lov (Finanstilsynet, 2022b).

Finanstilsynet kom med et rundskriv i desember 2019 som en veiledning til regnskapsførere og regnskapsførerselskap på hvordan de skal utøve etterlevelsen av hvitvaskingsregelverket. Rundskrivet har åtte kapitler med informasjon om hvordan regnskapsførere og foretakene de arbeider i kan bidra til å bekjempe hvitvasking (Finanstilsynet, 2020).

2.2.2 Økokrim

Økokrim er en sentral enhet, underlagt Politidirektoratet og Riksadvokaten, som etterforsker og påtaler økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet (Økokrim, u.å.d). Økokrim deltar i internasjonale samarbeid, blant annet gjennom Interpol. De er leder for den norske delegasjonen i FATF og er det sentrale, nasjonale organet for Europarådets hvitvaskingskonvensjon sine behandlinger av bistandsanmodninger (Økokrim, u.å.c).

En enhet i Økokrim, kalt Enheten for finansiell etterretning (EFE) er Norges nasjonale Financial Intelligence Unit (FIU) og har som oppgave å forebygge og bekjempe hvitvasking. Primæroppgaven deres er å ta imot og analysere MT-rapporter fra rapporteringspliktige. En MT-rapport er rapport om mistenkelige forhold etter hvitvaskingsloven (2018). Dersom det er spørsmål angående hvitvasking, finansiering av masseødeleggelsesvåpen eller terrorfinansiering er EFE et nasjonalt kompetansesenter for slike spørsmål (Økokrim, u.å.a).

2.3 Organisasjoner med samarbeid mellom Norge og utland

2.3.1 Financial Action Task Force

Financial Action Task Force (FATF) ble i 1989 opprettet av G7-landene for å bistå med å bekjempe hvitvasking. FATF er en *ad hoc*-arbeidsgruppe med hovedoppgave å utarbeide internasjonale anbefalinger med tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering. I tillegg skal FATF evaluere medlemslandene som følge av anbefalingene samt utføre typologistudier, hvor hensikten er å kartlegge nye metoder og trender innenfor hvitvasking og terrorfinansiering. FATF har 37 medlemsland, hvor Norge har vært medlem siden 1991

(Finansdepartementet, 2016). FATF er et mellomstatlig organ som setter internasjonale standarder som regnskapsførere må følge. Standardene skal bidra med å forhindre organisert kriminalitet, terrorisme og korrupsjon og de gjennomgår hvitvaskings- og terrorfinansieringsteknikker for nye risikoer (FATF, u.å.b).

2.3.2 Europarådets hvitvaskingskonvensjon

I Europa skjer det et internasjonalt samarbeid i regi av EU og gjennom Europarådet. Europarådets hvitvaskingskonvensjon samarbeider over landegrensene med å bekjempe hvitvasking, ved at landene blir forpliktet til å bistå i sikring og inndragning av straffbart utbytte og etterforskning av hvitvasking (Iversen, 2021). Dette samarbeidet er nødvendig om det oppdages hvitvasking over landegrensene.

2.3.3 Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningscenter

Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningscenter (NTAES) er et samarbeid mellom Økokrim, politiet, Skatteetaten, NAV, Arbeidstilsynet og Tolletaten. Hensikten er å samle analyse- og etterretningsinformasjon etatene besitter slik at etatene kan utnytte informasjonen til å bekjempe økonomisk kriminalitet og arbeidslivskriminalitet (NTAES, u.å.).

NTAES har utviklet en indikatorliste som kan være sentral ved gjenkjenning av mistenkelige forhold. Det er utviklet en indikatorliste for rapporteringspliktige innenfor regnskap og revisjon, denne listen inneholder en oversikt over forhold en regnskapsfører bør være oppmerksom på (Økokrim, 2017). Det er spesielt fokus på kundeforhold, transaksjoner og uvanlige ting i regnskapet. Bruk av store mengder kontanter og kontakt med risikoområder er sett på som røde flagg.

2.4 Regnskap Norge

Regnskap Norge er en bransjeforening for autoriserte regnskapsførere, hvor formålet er å skape overskudd gjennom kompetanse. De har som mål å være Norges mest medlemsorientert bransjeorganisasjon og er derfor en stor tilbyder av kurs – og kompetanseprodukter til bransjen. I tillegg til å ivareta medlemmenes interesser er også bransjeforeningen en aktiv næringspolitisk pådriver som kommer med innspill til utvikling og endring av lover og regler, samtidig som de er en viktig høringsinstans overfor myndighetene (Regnskap Norge, u.å.b).

2.5 Hjelpeverktøy mot hvitvasking

2.5.1 KS Komplet

KS Komplet er et hjelpeverktøy som er utviklet av Regnskap Norge. Hensikten med å tilby bransjen disse verktøyene er for å bidra til å kvalitetssikre utførelsen av regnskapsoppdraget, både før, under og etter utførelsen. KS Komplet skal videre være en veiledning for å bidra til at alle krav i regnskapsførerloven og bransjestandarden GRFS (God regnskapsførerskikk) blir fulgt. Via KS Komplet tilbyr Regnskap Norge ferdige maler som kan være til hjelp for deres kunder, med blant annet oppdragsavtale og hvitvaskingsloven (Regnskap Norge, u.å.a).

2.5.2 Kundesjekk.no

Kundesjekk.no er et hjelpeverktøy som gjør etablering og løpende kundekontroller enklere for regnskapselskapet. Kundesjekk hjelper brukeren til å overholde hvitvaskingsloven ved å bruke AML (Anti Money Laundering) sin løsning via BankID til å samle inn informasjon om kunden slik at god kundekontroll gjennomføres. Dette gjør at selskapene er på god vei mot å etterleve lovverket. Ved bruk av BankID har alle blitt identifisert med ID-kontroll og pass. Kundesjekk.no hjelper også med å undersøke om kunden er en politisk eksponert person (PEP) og sjekker kunden opp mot sanksjonslistene til EU og FN. Endringer i kundeforholdet oppdages også etter at kundeforholdet er etablert (kundesjekk.no, u.å.).

2.6 Krav til rapporteringspliktige

2.6.1 Rapporteringspliktige

I Hvitvaskingsloven (2018) §§2 og 4 (2) bokstav b forstås rapporteringspliktig som autorisert regnskapsfører og autoriserte regnskapsførerselskap. Rapporteringspliktige er pålagt å gjennomføre kundekontroll ved oppstart av nye kundeforhold, det skal da hentes inn opplysninger som skal registreres og dokumenteres. Rapporteringspliktige skal også gjennomføre risikobasert kundekontroll, registrere og dokumentere disse opplysningene ved oppfølging av kundene. Undersøkelser og rapportering av MT-rapporter, utpeke en hvitvaskingsansvarlig og etablere kontroll- og kommunikasjonsrutiner som sørger for at plikter og bestemmelser i loven blir gjennomført er også pålagt rapporteringspliktige (Moen & Havstein, 2020, s. 98).

2.6.2 Regnskapsførerens plikter i henhold til hvitvaskingsregelverket

Dagens hvitvaskingslov (2018) er en videreføring av gjeldende lov fra 2017, lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering (hvitvaskingsloven 06.03.2009 nr.11). Formålet til hvitvaskingsloven § 1 er å forebygge og avdekke transaksjoner med tilknytning til straffbare handlinger eller terrorhandlinger. Ifølge hvitvaskingsloven (2018) § 4 (2) bokstav b, er regnskapsfører eller autorisert regnskapsfører undersøkelses- og rapporteringspliktig i henhold til denne lov.

Det er også utarbeidet veiledning til loven i Finanstilsynets rundskriv 8/2019, som gir veiledning til hvordan den enkelte lovbestemmelse skal forstås (Finanstilsynet, 2019). I tillegg er det også utarbeidet et Rundskriv 15/2019 fra finanstilsynet, som er en veiledning om regnskapsfører og regnskapsførers etterlevelse av hvitvaskingsregelverket. Det legges spesielt vekt på organisering, risikobasert tilnærming, risikovurdering, rutiner, kundetiltak, undersøkelse og rapportering (Finanstilsynet, 2020).

I en artikkel skrevet av Erling Grimstad refererer han til at kravene i hvitvaskingsloven er med på å styrke produktene og tjenestene til regnskapsføreren. Han sier videre at det er viktig at de rapporteringspliktige utvikler en god "*compliance-kultur*" seg imellom, hvor de ansatte har høy faglig kompetanse og stiller krav til egen yrkesutførelse. Ved å etablere en god compliance-kultur vil selskapene ha et godt grunnlag for å avdekke, avvise eller avvikle kundeforhold der det er mistanke om at kundeforholdet blir brukt til hvitvaskingsformål (Grimstad, 2020). Etterlevelse av hvitvaskingsregelverket inneholder videre en rekke krav til de rapporteringspliktige som vi skal se nærmere på i de kommende punktene i dette kapitlet.

2.6.3 Hvitvaskingsansvarlig

Det skal utfra hvitvaskingsloven (2018) §8 (5) utpekes en hvitvaskingsansvarlig. Denne personen skal ha tilstrekkelig erfaring, kompetanse og gjennomføringskraft til å kunne ta avgjørelser i forhold til selskapets tiltak mot risiko for hvitvasking. Personen må være en i ledelsen og være en ressurs- og kontaktperson for foretakets ansatte (Finanstilsynet, 2020, s. 5). Hvitvaskingsansvarlig skal ha et spesifikt ansvar for å utarbeide, følge opp og påse at hvitvaskingsrutinene etterleves. Den ansvarlige skal også ha ansvar for at mistenkelige forhold som kan indikere hvitvasking blir nærmere undersøkt og eventuelt rapportert videre til økokrim.

Hvitvaskingsansvarlig skal også være blant den øverste ledelsen ved mindre foretak. Dette vil si at daglig leder eller et styremedlem skal være hvitvaskingsansvarlig, dersom foretaket har valgt noen andre må dette begrunnes og dokumenteres. Dersom en risikovurdering av virksomheten tilsier dette, skal hvitvaskingsansvarliges skikkethet vurderes etter hvitvaskingsloven (2018) §35 (2) bokstav b.

I hvitvaskingslovens (2018) kap. 7 øvrige plikter jf. § 37, henvises det til at rapporteringspliktige skal gjennom virksomhetens internkontroll sørge for at lovens plikter overholdes. Dersom virksomhetens risiko, art og omfang tilsier det så skal det jf. Hvitvaskingsloven (2018) § 37 (2) bokstav a, utpekes en etterlevelsesansvarlig. Finanstilsynet antar at kun de største regnskapsforetakene vil trenge å utpeke en etterlevelsesansvarlig. Den som utpekes som etterlevelsesansvarlig kan ikke være samme person som hvitvaskingsansvarlig (Finanstilsynet, 2020, s. 7).

2.6.4 Opplæring

I Hvitvaskingsloven (2018) § 36 stilles det krav til regnskapsforetakene om at de ansatte blir gitt tilstrekkelig opplæring. Opplæringen skal gjøre de ansatte kjent med virksomhetens forpliktelse i henhold til lov, samtidig som det skal gi dem kunnskap slik at de er i stand til å oppdage forhold som er relatert til hvitvasking eller terrorfinansiering.

Regnskapsforetaket er selv ansvarlig for opplæring av ansatte og de som utfører oppdrag for dem. Opplæringen skal inneholde informasjon om foretakets risikoeksponering og forpliktelser, i tillegg opplæring som kan bidra til å oppdage mistenkelige forhold som kan indikere hvitvasking. Det er også viktig med opplæring i ulike typer kunder, altså ekstern faktor. Dette kan gjelde politisk eksponerte personer (PEP) eller andre kunder som kanskje må følges opp nøye. Regnskapsforetaket må også gi opplæring i indikatorlister og kjennetegn som er relevante. Til slutt er det også viktig å vite hvilke plikter hvitvaskingsregelverket medfører. Foretakets egne interne rutiner skal være veiledende for hva som er relevant (Finanstilsynet, 2020, ss. 6-7).

2.6.5 Risikobasert tilnærming

Etter hvitvaskingsloven (2018) §7 må alle regnskapsforetak gjennomføre en risikovurdering av eget risikobilde. Den virksomhetsinnrettede risikovurderingen består av å identifisere både interne og eksterne forhold ved egen virksomhet. Interne forhold er sårbarheter «internt» i foretaket. Eksterne forhold er trusler utenfor foretaket (Finanstilsynet, 2020, s. 8). Omfanget

av risikovurderingen vil være avhengig av størrelsen på foretaket, kompleksiteten og risikoeksponeringen, jf. Hvitvaskingsloven (2018) §7(4).

Av Hvitvaskingsloven (2018) §7 (2) bokstav a til d. skal følgende punkter tas i betraktning ved risikovurderingen; virksomhetens produkter, tjenester og kundeforhold, typer kunder og kundeforhold, i tillegg til geografiske forhold. Det stilles også krav til dokumentasjon og at risikovurderingen må oppdateres jevnlig. Enten hvert år eller oftere ved behov. Behov for å gjennomføre risikovurderinger kan oppstå ved lansering av nye tjenester, nye trender for hvitvasking oppdages, egen kunnskap og erfaring gir nytt behov for oppdatering eller om hvitvaskingsregelverket blir endret. Eventuelle endringer må dokumenteres (Finanstilsynet, 2020, s. 9).

2.6.6 Risikobasert kundekontroll

Det stilles krav til de rapporteringspliktige ved å gjennomføre risikobasert kundekontroll. Dette innebærer plikt til å identifisere oppdragsgiver ved etablering av et kundeforhold, jf. Hvitvaskingsloven (2018) §§ 10 og 11 skal kundetiltak gjennomføres før et eventuelt kundeforhold starter. Et etablert kundeforhold anses startet når en skriftlig oppdragsavtale er undertegnet av oppdragsgiver jf. Regnskapsførerloven (1993) §3. Uten kundetiltak skal kundeforhold ikke etableres jf. Hvitvaskingsloven (2018) §21(1).

Regnskapsforetaket må innhente og vurdere kundeforholdets formål og tilsiktede art, jf. Hvitvaskingsloven (2018) §§12(5) og 13(5). Dette innebærer blant annet å identifisere oppdragsgiver ved legitimasjon. Om kundeforholdet gjelder juridiske personer skal identiteten til den som handler på vegne av kunden, være i form av stiftelsesdokument, firmaattest eller skriftlig fullmakt.

Det stilles også krav til løpende oppfølging av kundeforhold jf. Hvitvaskingsloven (2018) § 24. Dette innebærer blant annet at en skal overvåke transaksjonene som utføres i kundeforholdet. Det skal videre utføres jevnlige kundetiltak som ledd i den løpende oppfølgingen. Der hvor det er behov for forsterkede kundetiltak som i tilfeller hvor det er kundeforhold relatert til politisk eksponerte personer (PEP) må disse gjennomføres. Dersom kundetiltak ikke kan gjennomføres må rapporteringspliktig vurdere å avviklere kundeforholdet. Den rapporteringspliktige må også vurdere om det er grunnlag for nærmere undersøkelse og rapportering i henhold til Hvitvaskingsloven (2018) §§ 25 og 26.

2.6.7 Undersøkelsesplikt og rapporteringsplikt

Hvitvasking kap. 5 omhandler nærmere undersøkelse og rapportering for den rapporteringspliktige. Et regnskapselskap skal ha interne rutiner for innhenting og kontrollering ved avdekking av mistenkelige forhold. Unormale transaksjoner, transaksjoner med utenlandske kunder, bruk av kontanter eller remisser kan utløse undersøkelsesplikten hos en rapporteringspliktig.

Kommer en regnskapsfører over mistenkelige forhold skal det etter hvitvaskingsloven (2018) §25 gjøres nærmere undersøkelser for å avdekke hvitvasking eller terrorfinansiering.

Undersøkelsene skal være beskrevet i rutine i regnskapsforetaket og det skal stå når og hvordan rutine skal utføres. Kunden skal ikke ha informasjon om at undersøkelser blir gjennomført og det er i hvitvaskingsloven (2018) §28 et forbud om å avsløre undersøkelser, rapportering og etterforskning til kunden.

Undersøkelsene tar utgangspunkt i opplysninger som er tilgjengelige for regnskapsforetaket, informasjon som er hentet inn ved internettsøk og tilgjengelige offentlige opplysninger. Det finnes ulike programvarer som kan bidra med en god kundekontroll, her blant annet KS Komplet og Kundesjekk.no som er beskrevet i oppgavens punkt 2.5.1 og 2.5.2.

Undersøkelsene kan gjøres med å stille spørsmål til kunden, med forklaring i at lovpålagte kundetiltak eller løpende oppfølging må gjennomføres. Det må imidlertid gjøres på en varsom måte, slik at ikke avsløringsforbudet i hvitvaskingsloven (2018) §28 blir brutt.

Undersøkelsesplikten gjelder også dersom en tredjepart er tilknyttet kunden. Undersøkelsene og resultatet av dette skal dokumenteres.

Det skal gjøres undersøkelser dersom det oppdages feil og mangler, finner regnskapsfører brudd på bokførings-, regnskaps- skatte- og avgiftslovgivningen skal dette tas opp med kunden skriftlig. Kunden skal kontaktes med spørsmål rundt uklarhetene og skal rettes av kunden. Måten kunden retter feilene på kan gi mistanke dersom det ikke stemmer med forklaringen på feilene, om kunden forteller at det er en forglemmelse, en «uskyldig» feil eller annet (Finanstilsynet, 2020, s. 27).

Dersom undersøkelsene ikke avkrefter de mistenkelige forholdene, skal den rapporteringspliktige da oversende nødvendige opplysninger til Økokrim, en såkalt MT-melding. Gjøres disse undersøkelsene og oversendingene av opplysninger i god tro blir ikke dette sett på som brudd på taushetsplikten jf. Hvitvaskingsloven. (2018) § 26 (1) og (4).

Regnskapsforetak har mulighet til å henvende seg til tidligere regnskapsfører for å innhente relevante opplysninger uten at dette bryter med taushetsplikten. Unntaket for taushetsplikten til en regnskapsfører står i Regnskapsførerloven §10 (2). Dette gjelder i ubegrenset tid (Regnskapsførerloven, 1993).

2.7 Statistikk MT-rapporter – utvikling siste 5 årene

Statistikken er et utdrag fra Økokrim sin statistikk for MT-rapporter. I den fullstendige rapporten er det rapporter fra 11 ulike virksomhetsområder i 2017 og 10 fra 2018 til 2021, men hvor vi kun har valgt å se på rapporteringen som kommer fra regnskapsfører. Vi ser en økende trend i rapportering fra 2019 – 2021 for regnskapsfører, i tillegg til en økning i totalt antall MT-rapporteringer. Ifølge Økokrim sin MT-rapport per 1. kvartal 2022, er rapportering fra regnskapsførere 31, og totalt MT-rapporter er 4 669 (Økokrim, u.å.e).

Tabell 1: Statistikk MT-rapporter - utvikling siste 5 årene fra (Økokrim, u.å.e)

Virksomhetsområde	2017	2018	2019	2020	2021
Regnskapsførere	66	61	57	92	104
Sum MT-rapporter	8 900	10 748	11 539	12 703	16 513
Prosentandel	0,74%	0,57%	0,49%	0,72%	0,63%

2.8 Internkontroll

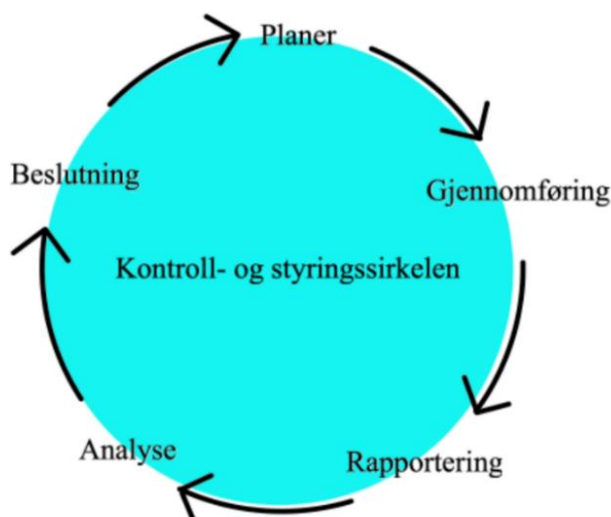
Forutsetningen for å kunne påta seg regnskapsføreroppdrag er ifølge GRFS pkt. 2.1 at regnskapsforetaket har etablert rutiner og intern kontroll som sikrer at gjeldende lovkrav etterlevs. I avsnitt to i samme punkt, følger det videre et eget krav om at det skal være etablert en forsvarlig internkontroll og rutiner for kommunikasjon, som sikrer at pliktene i henhold til hvitvaskingsloven blir overholdt. Det er også en forutsetning at foretakets interkontroll og risikostyring tilfredsstillt kravene i Forskrift om risikostyring og internkontroll, 22.09.08 nr.1008 (Forskrift om risikostyring og internkontroll, 2008).

Internkontroll kan forklares som et styrings- og ledelsesverktøy som skal sikre kontroll med virksomhetens visjon, strategier og mål. God internkontroll stiller krav til både ledelsen og de ansatte. Den skal bidra til at mål oppnås, at ressurser forvaltes på en hensiktsmessig måte, pålitelig rapportering og at eksterne lovkrav og regler blir etterlevd. Formålet med internkontrollen kan deles inn i tre ulike målsettingskategorier hvor disse er; driftsmålsettinger, rapporteringsmålsetting og etterlevelsesmålsettinger. Det er særlig rapportering og etterlevelsesmålsettinger som vil være hovedfokuset i denne oppgaven, relatert til regnskapsførers plikter i henhold til hvitvaskingsregelverket.

Overholdelse av lover og regler stiller både krav til ledelsen og ansatte i en virksomhet. Manglende overholdelse og etterlevelse av lov og regler kan føre til økonomiske eller rettslige sanksjoner. Det vil også kunne få konsekvenser som økte kostander, samtidig som det vil kunne påvirke omdømme til virksomheten.

Internkontroll kan etableres ved at det blir utarbeidet interne rutiner basert på hvilke risikoområder en ønsker å kontrollere. Vurdering av risiko og valg av kontroller, må vurderes fortløpende da risikoer kan endre seg over tid. En av hovedoppgavene for intern kontroll er å forebygge, oppdage og korrigere feil eller avvik. Dette betyr at intern kontroll spiller en viktig rolle i for eksempel avdekking av økonomisk kriminalitet som hvitvasking.

Etablering av internkontroll er en del av en prosess, som i teorien kalles «Kontroll – og styringssirkelen». Dette innebærer at internkontroll er en systematisk prosess som starter med et mål, deretter planlegging, styring, organisering og gjennomføring av aktiviteten. Deretter hvordan aktivitetene skal følges opp med kontroller og løpende oppfølging. Resultatene vil være det som rapporteres, disse blir videre analysert og danner dermed grunnlag for nye beslutninger (Moen & Havstein, 2020, ss. 67-69 og 71-77). Kontroll – og styringssirkelen vises i figuren under.

Figur 2: Kontroll- og styringssirkelen, bearbeidet fra Regnskapsorganisering (s.75), av Moen, T. -G., Havstein, B., & Olsen O., 2020, Cappelen Damm AS

Ansvar for intern kontroll er nærmere omtalt i forskrift om risikostyring og internkontroll, hvor blant annet regnskapsforetak er omfattet av denne forskriften. I risikostyringsforskriften § 2 er det uttrykt at risikostyring og internkontroll skal tilpasses hvert enkelt foretak, ut fra art, omfang og kompleksitet i foretakets virksomhet.

Ansvar for risikostyring og internkontroll er delt mellom styret og daglig leder, jf. § 3 er det styrets ansvar å påse at foretaket har hensiktsmessige systemer for risikostyring og kontroll. I forskriftens § 4 er daglig leders ansvar å sørge for at det blir etablert forsvarlig risikostyring og internkontroll, vurdert utfra aktuell risiko eller risiko som er fastsatt av styret. Samtidig skal leder påse at internkontrollen blir utført og overvåket på en forsvarlig måte.

Ifølge § 8 stilles det krav om at gjennomføringen av risikostyringen og internkontrollen blir dokumentert. Dette innebærer at retningslinjer, rutiner, kontrolltiltak og risikovurderinger skal foreligge skriftlig jf. § 6 og § 7. I tillegg skal daglig leder minst en gang årlig utføre en samlet vurdering av risikosituasjonen (Forskrift om risikostyring og internkontroll, 2008).

3. Metode

I dette kapittelet skal vi redegjøre for valgene vi har tatt om design, metode, prosessen og strategien vår samt tilnærmingen til problemstilling. Vi skal også forklare valg av utvalg, hvilke spørsmål vi ønsker svar på, innsamling av data og gå igjennom hvordan vi kan sikre god kvalitet på oppgaven.

3.1 Valg av forskningsdesign

Valg av forskningsdesign er viktig å tenke igjennom ved starten av en oppgave da forskningsdesign er alt som inngår fra en idé til ferdig produkt. En godt utarbeidet forskningsdesign vil gjøre forskningsprosessen lettere (Johannessen, Christoffersen, & Tufte, 2020, ss. 55-56).

I begynnelsen startet vi med å velge ut temaet om hvitvasking. Deretter måtte vi velge hvilken metode vi skulle bruke. Vi startet med å tenke bredt over hvilke tema vi ønsket å gå dypere ned i. Vi skrev og tenkte gjennom hver for oss, før vi møttes og samlet alle tankene ned på papir. Når vi leste gjennom listen var det hvitvasking eller manipulering av regnskap vi alle satt igjen med som ønsket tema. Deretter leste vi oss litt opp på temaene og ble enige om å gå for hvitvasking og ville se nærmere på den nye hvitvaskingsloven. Ved litt nærmere undersøkelser og gjennomgang av materiale, tidligere studier og pensum konkluderte vi med en problemstilling innen etterlevelse av hvitvaskingsregelverket. Problemstillingen var litt flytende før vi fant mer konkrete forskningsspørsmål å spisse oppgaven mot, som var interessant for oss å lære mer om.

3.2 Valg av metode

I denne oppgaven har vi sett på ulike metoder som kunne være mulig å bruke og undersøkt hvilke metoder som kan brukes for å få god og nyttig informasjon om temaet hvitvasking. Om vi skulle bruke primær- eller sekundærdata, intervju eller spørreskjemaer. Vi konkluderte med at intervju og dokumentanalyse ville gi et godt grunnlag for vår oppgave. Vi kunne da behandle både primær- og sekundærdata og vi hadde mulighet for å holde oppgaven litt åpen slik at ny informasjon kunne tas med.

3.3 Kvalitativ og kvantitativ metode

I samfunnsvitenskapelige metodelære skilles det mellom kvantitativ og kvalitativ metode. Kvantitativ metode er når det blir gjort undersøkelser hvor det telles opp fenomener og kartlegge utbredelse. Kvalitativ metode er når man gjør undersøkelser som gir mer utfyllende og detaljert kunnskap om et tema (Johannessen et al., 2020, s. 23).

Vi har valgt å gjennomføre kvalitative intervju, et semistrukturert intervju, som er basert på en intervjuguide. I spørsmålene vi stilte til regnskapsforetakene tok vi utgangspunkt iblant annet hvitvaskingsloven, hvitvaskingsforskriften og rundskriv 15/2019 fra finanstilsynet.

Vi valgte å fokusere på kvalitativ metode for å kunne ta med mer åpen informasjon. Det ble bestemt at semistrukturerte intervjuer ville passe best til dette. En intervjuguide ble laget for å få bedre flyt i oppgaven, med mulighet for dialog og bedre forståelse rundt emnet.

Semistrukturert intervju holdt også muligheten oppe for at spørsmålene ville kunne komme i en naturlig rekkefølge, med at man også kunne komme tilbake til temaer dersom man følte at det oppsto ny relevant informasjon. Dette ville gi gode primærdata, hvor intervjuobjektene kunne komme med meninger og tanker.

Vi bestemte også å basere oppgavens struktur etter sekundærdata, ved å utføre dokumentanalyse. Finanstilsynets rundskriv 15/2019 var et av dokumentene vi spesielt fokuserte på. Rundskrivet inneholder en rekke overordnede punkter som vi syntes var relevante å ta med, da de ble vurdert som viktige for oppgavens problemstilling.

Vi undersøkte også en del tall i dokumentanalysen, i form av statistikk. Denne delen kan regnes som kvantitativ metode, men var en veldig liten del av undersøkelsen i sin helhet. Dette ble gjort for å se hvor stor del regnskapsførere innrapporterer og gi et overblikk over hvordan dette har utviklet seg de siste årene, slik som vi kan se i tabellen i punkt 2.4.

3.4 Dokumentanalyse

Dokumentanalyse er som oftest nødvendig dersom man arbeider med tekst. I begynnelsen av datainnsamlingen hentet vi opp flere dokumenter fra Finanstilsynet, Økokrim, FATF, NTAES indikatorliste for regnskap og revisjon, etc. Tematilsynsrapporten (2021) om etterlevelse av hvitvaskingsloven var i utgangspunktet det dokumentet som fanget vår interesse og gjorde oss oppmerksom på hvitvaskingstemaet.

Dette dokumentet var det første som ble analysert. Vi ønsket en oversikt over hva Finanstilsynet hadde reagert på og dette ga oss grunnlag for hva vi ville spørre om i intervjuet. Vi brukte forskjellige farger for å bemerke oss typer av viktig informasjon i teksten. Vi markerte rosa på alt av hvitvaskingslovverket, gult på interne rutiner og lilla for Finanstilsynets inntrykk.

Vi baserte mye av intervjuguiden på Finanstilsynets rundskriv 15/2019. Dette var det andre dokumentet som ble analysert. Vi leste gjennom og sorterte all informasjonen under noen punkter. Rosa markering for alt som hadde med hvitvaskingslovverket å gjøre.

Risikovurdering, tilnærming og interne kontroller ble markert med gult. Opplæring ble markert med grønt, finanstilsynets grunnlag eller antagelser med lilla og litt mindre viktig informasjon med blå. Vi brukte flere farger i denne siden vi hadde kommet litt lengre i prosessen og dermed hadde mer detaljerte tema vi ville hente fram.

Alle utvalg av lover og tilhørende forskrifter ble gjennomgått, for deretter å kunne gjøre et utvalg av lovhenvvisninger som vi vurderte som relevant for å besvare oppgavens problemstilling.

I noen dokumenter hentet vi kun ut informasjon uten å organisere eller analysere hele siden. Indikatorlisten fra NTAES og FATFs informasjonsskriv om hvilke faser hvitvasking går gjennom er noen eksempler på dette. Det var lite nødvendig å ta med hele indikatorlisten, da de fleste punktene er veldig spesifikke og hadde dermed liten sannsynlighet for å bli tatt opp på intervjuet.

3.5 Intervju

Den vanligste formen for intervju er åpne intervju som er plassert mellom ytterpunktene strukturert og ustrukturert. Åpne intervju kalles semistrukturerte eller delvis strukturerte intervjuer. De blir også kalt intervjuer basert på intervjuguiden, se vedlegg 1 for

intervjuguiden vi brukte. Disse intervjuene har en overordnet intervjuguide som utgangspunkt, men tema, spørsmål og rekkefølge varierer. Dette gjør at den som intervjuer kan gå frem og tilbake i guiden (Johannessen et al., 2020, s. 108).

Vi valgte semistrukturert intervju fordi vi da kunne ha fastsatte spørsmål med mulighet for fyldige og detaljerte beskrivelser fra ansatte i regnskapsforetakene vi intervjuet samt å kunne sammenligne svarene vi fikk under intervjuene. I denne oppgaven skulle vi prøve å finne svar på vår problemstilling ved å snakke med ansatte i regnskapsforetak på Haugalandet. Vi gjennomførte fem intervjuer hvor det var åtte spørsmål og noen hjelpespørsmål som ble brukt til å få mer utfyllende svar.

3.6 Utvalg

I oppstartsfasen vurderte vi hvor mange vi skulle intervjuer. Vi satte opp en oversikt over 14 regnskapsforetak som vi kunne spørre. For mange intervjuobjekter vil gi for mye data å analysere, mens for få vil ikke gi en riktig presentasjon av situasjonen. I faglitteraturen står det ikke noe om hvor mange intervjuobjekt som er tilstrekkelig i en kvalitativ undersøkelse. I utgangspunktet vurderte vi å intervjuer mellom 5 til 10, men etter å ha gjennomført 5 intervjuer, anså vi dette som tilstrekkelig ettersom svarene fra intervjuene ikke gav vesentlig ny informasjon. Vi valgte å snakke med regnskapsforetak hvor det var mellom 10 og 25 ansatte på kontoret vi besøkte. Alle vi spurte sa ja umiddelbart og var positive til oppgaven og problemstillingen vi la frem for dem.

Vi ønsket å spørre så store foretak som mulig, av den enkle grunn at de har flere kunder. Det ville gi bedre mulighet for at de hadde erfaring med kunder klassifisert med høy risiko for hvitvasking. Siden Haugalandet ikke har så stort utvalg av store regnskapsforetak, kan det tenke seg at resultatene fra for eksempel Østlandet ville gitt andre svar. Dette grunnet en annen kundemasse og andre kundeklienter, i en større by har ikke foretakene lik nærhet til kunden som på Haugalandet.

Vi ønsket å snakke med hvitvaskingsansvarlige, men dette viste seg å være noe vanskelig, vi fikk beskjed at flere ikke var tilgjengelige i den tidsperioden vi foretok intervjuene. Vi antok at selv om intervjuobjektene vi snakket med ikke hadde hovedansvaret, ville de være bevisst på regelverket som foretaket følger og eventuelle programmer som hjelper med dette. Vi

endte dermed opp med å spørre fem foretak, hvor en av disse var hvitvaskingsansvarlig og resten hadde lederstilling. Tabellen under viser hvilken stilling intervjuobjektene har.

Tabell 2: Intervjuobjektene og deres stilling i foretaket

Selskap	Stilling
Selskap 1	Daglig leder
Selskap 2	Eier
Selskap 3	Avdelingsleder
Selskap 4	Avdelingsleder
Selskap 5	Daglig leder

3.7 Datainnsamling

Data kan forekomme i ulike former, i notater fra intervju, fra observasjoner eller spørreskjemaer. Innen forskning brukes empiri, som på latin betyr «prøve» eller «forsøk». Empiri blir brukt om virkeligheten på bakgrunn av erfaring og som ikke er synsing (Johannessen et al., 2020, s. 26). Videre i denne oppgaven vil vi bruke data som begrep, synonymt med empiri og vil være erfaringer fra ansatte i regnskapsselskapene vi snakker med under intervjuene. I denne oppgaven bruker vi sekundærdata for å underbygge innhenting av primærdata, data som vi selv har samlet inn via intervju. Vi var nysgjerrige på å finne informasjon som omhandlet hvitvasking og satte opp punkter som vi vurderte som nødvendige å utforske. Disse punktene ble etter hvert inspirert av rundskriv 15/2019 fra Finanstilsynet hvor vi til slutt valgte å organisere intervju spørsmålene under følgende overskrifter:

- Etterlevelse
- Organisering og opplæring
- Risikobasert tilnærming, risikovurdering og rutiner
- Undersøkelsesplikt og rapporteringsplikt
- Kundetiltak og avvikling av kundeforhold.

Etterlevelse handlet om alle punktene samlet, men også om hvordan intervjuobjektet selv opplevde dette. Temaet er omfattende og stort, men et tema som vi ønsket skulle sette i gang refleksjoner hos den vi intervjuet slik at vi fikk mest mulig upåvirkede svar. Vi spurte også

om intervjuobjektene hadde noe å tilføye til slutt, noe som var interessant i forhold til dette første punktet.

Organisering og opplæring var et naturlig oppfølgingstema. Her var vi ute etter å få svar på hvordan foretakene organiserte hvitvaskingsansvaret, da det var interessant å senere sammenligne de ulike måtene å gjøre dette på. Det er noen minimumskrav vi ønsket å utforske, blant annet om det var utpekt en hvitvaskingsansvarlig og hvilke ansvarsområder denne personen hadde. Opplæring var også et sentralt tema å utforske, da dette danner grunnlaget for at mistenkelige forhold blir fanget opp. Her ønsker vi å få besvart hvilken type opplæring, hvor ofte og om det ble gitt ulik opplæring.

Risikobasert tilnærming, risikovurdering og rutiner var det neste området som ble utforsket. Her var det spesielt interessant få finne ut hvilke interne rutiner som ble utført for å forebygge hvitvasking. Vi var også interessert i å få vite hvordan de utførte risikovurdering i praksis og om det var noen kjente faresignaler en måtte være ekstra oppmerksom på.

Undersøkelsesplikten og rapporteringsplikten var også et viktig emne. Hvordan de enkelte foretak etterlevde sine plikter når de eventuelt oppdaget mistenkelige forhold ved en kunde. Vi var nysgjerrig på å få vite om hvilke rutiner og hvilke erfaringer det enkelte foretak hadde og om det hadde vært aktuelt å melde fra videre til for eksempel Økokrim.

Avslutningsvis ønsket vi å få svar på hvilke kundetiltak som ble gjennomført både i forhold til nye og eksisterende kunder. Vi ønsket videre å finne ut av om det ble utført noe forsterkede tiltak der kunden ble vurdert inne for område høy risiko. Erfaring med avvisning og avvikling av kundeforhold var også aktuelt, da det her ble aktuelt å få kjennskap til om foretaket hadde erfaring med å rapportere mistenkelige transaksjoner.

Det var også veldig viktig for oss at intervjuobjektene følte seg trygge på at deres opplysninger ville bli behandlet på rett måte. Vi holdt oss derfor til nummerering av selskapene og ingen personopplysninger om intervjuobjektet ble samlet inn. Vi manglet også kryptering på datamaskinene våre og bestemte dermed at vi skulle kun notere med penn og papir.

3.8 Kvaliteten av undersøkelsen

For at undersøkelsen skal ha så god kvalitet som mulig er det viktig å vurdere validiteten (gyldigheten) og reliabiliteten (påliteligheten). Kvalitative undersøkelser kan være vanskelige

å kontrollere siden man jobber med detaljerte og beskrivende oppfatninger og ikke tall som kan telles opp og kontrolleres via en test. Det er begrenset hvor stor del av en populasjon man kan undersøke, andre begrensninger er tid, penger og muligheten for å få et møte med organisasjoner.

3.8.1 Reliabilitet og validitet

Påliteligheten til oppgaven handler om hvor konsise målingene vi har gjort er. For å sikre en så god kvalitet på oppgaven som mulig brukte vi både primærdata og sekundærdata. Ved å bruke sekundærdata som allerede er innsamlet, fikk vi god teoretisk informasjon om temaet. Det er alltid viktig å merke seg at vi som mennesker har bias, men ved å analysere andre perspektiver kan man prøve å forebygge dette. Vi brukte finanstilsynets rapporter mye i oppgaven, men gjorde oss også oppmerksomme på kritikken disse rapportene møtte av blant annet Regnskap Norge. Vi brukte kun dokumenter fra offentlige tilsynsmyndigheter som skal være eksperter på kontroller av dette temaet da vi brukte sekundærdata. Vi forholdt oss ikke kun til en kilde, men fulgte flere offentlige organisasjoner som hadde informasjon om dette, både globalt og nasjonalt. Disse organisasjonene har tydelig erfaring og gir god kvalitetssikring for sine dokumenter.

Konsistensen på dokumentanalysen var lettere å måle siden vi gikk metodisk til verk. Alle temaer ble nærlest og senere sortert før de ble brukt. De fleste dokumentene gjentok hva vi allerede hadde lest, da alle følger det offisielle regelverket.

Ved vår datainnsamling, hadde vi god kunnskap om teorien som vi kunne støtte oss på. Utvalget av intervjuobjekter ble tilfeldig valgt på bakgrunn av størrelse og beliggenhet. Vi valgte å starte med fem intervju, men vurderte å øke om vi fikk ny informasjon eller om informasjonen hadde store variasjoner mellom intervjuobjektene.

Det var også ønskelig å gjennomføre intervju ved personlig oppmøte, men vi tok hensyn til at foretakene kanskje heller ønsket en telefonsamtale eller bruk av teams. Heldigvis viste det seg at alle foretakene var innstilt på intervju «ansikt til ansikt». Dette var viktig for at vi kunne observere kroppsspråk og tonefall i intervjuet, noe som kan bli vanskelig å oppfatte gjennom en telefonsamtale. Dette gjorde det lettere å stille oppfølgingsspørsmål for å få bekreftelse på at vi hadde tolket svaret på riktig måte.

Vi organiserte oss også strategisk da vi utførte intervjuene. Det var tidlig bestemt at minst 2 skulle skrive ned svarene vi fikk. Da hadde vi bedre mulighet til å fange opp alle detaljene,

og presset var ikke på en person for å transkribere helle intervjuet. Vi valgte ut en som i hovedsak gjorde utspørringen og en som la til spørsmål der det virket nødvendig. Oppfølgingsspørsmålene ble stilt for å forsikre oss at vi fikk med oss korrekte detaljer. Det var også viktig å huske at vi ikke ønsket å forhøre noen av intervjuobjektene, men vennligstilte samtaler om et viktig tema. Vi var også avhengige av deres gode vilje og begrenset dermed både antall spørsmål og hvilke undertema vi skulle fokusere på. Målet var å ha et intervju på ca. 30 minutter, men noen av intervjuene varte lengre, da intervjuobjektene ønsket å snakke i mer detalj om ting.

Gyldigheten til undersøkelsen handler om at man har faktisk målt det man skulle. Vi intervjuet kun en hvitvaskingsansvarlig, resten var i en ledelsesposisjon. Kan tenkes at vi ville fått andre svar om informantene i hovedsak var hvitvaskingsansvarlige, da de sitter på annen kunnskap som ansvarlig på dette fagfeltet. Derimot står det i lovverket at alle skal ha opplæring i hvitvasking og vi vurderte da at intervju av ledelsesposisjoner ville gi gode resultater. De fleste hadde lignende svar, hvor noen ting ble tatt opp som mer risiko enn andre.

Det finnes alltid rom for forbedringer. Vi merket at jo flere intervjuer vi utførte, jo bedre fløt intervjuene. Det ble også noen ting vi la til ettersom detaljene av intervjuene ble fanget opp. Et intervjuobjekt bemerket seg at NUF (norskregistrert utenlandsk foretak) var en selskapsform de ikke tok til seg som kunde. Etter dette, dersom det var tid og det passet inn i samtalen, spurte vi andre om de så NUF som en risikofaktor. Det som svekker kvaliteten her er at dette ble tatt opp i prosessen, som resulterte i at noen ikke fikk spørsmål om sine meninger om for eksempel NUF.

Det gjorde at vi i prosessen fikk inn detaljer som ikke kunne sammenlignes. Dette var i hovedsak små detaljer som ikke hadde stor påvirkning på oppgaven. Siden det var begrenset hvor lang tid vi hadde, måtte vi også velge bort noen dokumenter. Vi kunne kanskje gjort mer dokumentanalyse, men vurderte at de dokumentene vi valgte ut var de mest sentrale.

Måten vi transkriberte intervjuene kunne også vært bedre. Vi skrev med penn og papir for at alt skulle behandles i samsvar med GDPR. Hvis vi hadde hatt tilgang på krypteringsprogram kunne vi kanskje tatt opp samtalen, dersom vi fikk tillatelse til dette. Det ville gitt bedre mulighet til å gjengi klare svar og tonefall. Vi prøvde å styrke dette ved at intervjuene ble transkriberte av flere samt at alle diskuterte i detalj etter intervjuene, for å sjekke at vi hadde fått med oss det viktigste.

Til sist er vi også avhengige av at intervjuobjektene svarte med sannheten og at de ikke svarte det vi ønsket de skulle svare. Troverdigheten kan være svekket av dette, siden det ikke er noen måte å kontrollere dette på. Dette er derfor en veldig relevant feilkilde.

Figur 3: Venndiagram som illustrerer styrker og svakheter ved metoden i oppgaven'

3.9 Etikk, anonymitet og taushetsplikt

Ved gjennomføring av kvalitative intervjuer følger en rekke forskningsetiske prinsipper og etiske retningslinjer, som regulerer forholdet mellom den som intervjuer og den som blir intervjuet. Det er spesielt tre hovedhensyn som må være tenkt gjennom før en starter forskningen. Dette er intervjuobjektens rett til selvbestemmelse og autonomi, forskerens plikt til å respektere intervjuobjektens privatliv og forskerens ansvar for å unngå skade (Johannessen et al., 2020, ss. 45-46).

Vi tok kontakt med fem forskjellige regnskapsforetak med forespørsel om å få intervjuet hvitvaskingsansvarlig eller leder i foretaket. Vi informerte alle om at deltakelse i intervjuet var frivillig og at de når som helst uten nærmere forklaring kunne trekke seg. Det ble også i forkant sendt ut skriftlig informasjon der vi informerte om prosjektet, hva det skulle brukes til og hvem som var behandlingsansvarlige for gjennomføringen. Sammen med informasjonsskrivet ble det også utdelt et samtykkeskjema der deltaker gav sitt samtykke og underskrift, se vedlegg 2 (Personopplysningsloven, 2018).

All informasjon som ble tildelt oss om foretakene har blitt anonymisert og vi har ivaretatt taushetsplikten til de ansatte i foretaket i tråd med forvaltningsloven § 13 (Forvaltningsloven, 1970). I tråd med etiske prinsipper hadde vi et ønske om å ivareta informantene på en best mulig måte, slik at han eller hun var trygg på at informasjonen som ble gitt var for å gi oss kunnskap, og ikke for å skade foretakenes omdømme. I tråd med etiske prinsipper hadde vi et ønske om å ivareta informantene på en best mulig måte, slik at informanten var trygg på at informasjonen som ble gitt var for å gi oss kunnskap og ikke for å skade foretakenes omdømme.

4. Resultat av intervju

Her blir funnene av undersøkelsen presentert. Interjuvene inneholdt åtte spørsmål som skal hjelpe oss å få bedre innsikt i hvordan ansatte i regnskapsbransjen på Haugalandet sin erfaring med hvitvasking og etterlevelse av hvitvaskingsloven er.

4.1 Presentasjon av empiri

I intervjuene kom det frem at alle hadde kunnskap om temarapporten til Finanstilsynet. Det er av den grunn interessant å se at det fremdeles er mange som får gebyr og merknader etter tilsyn (Finanstilsynet, u.å.). MT-rapportene var på nedgang før temarapporten. MT-rapportene har derimot økt etter denne rapporten, som man kan se i tabellen i delkapittel 2.4. Dette kan tyde på at det er mer oppmerksomhet rundt hvitvasking etter rapporten. Det er kommet mer konkrete arbeidsoppgaver for regnskapsførere og det er også mer ansvar på utførelsen fra regnskapsførere. Dette kan hjelpe med å få opp seriøsiteten samt fjerne useriøse konkurrenter i bransjen. Det kommer frem i intervjuene at mange synes det nye regelverket og dokumentasjonen rundt er for omfattende. Dette ser vi i innledningen at Høylye (2021) sier seg enig i.

Det er også interessant å se på at det er flere MT-rapporter nå enn tidligere, samtidig som alle de vi snakket med i intervjuene forteller oss at de heller ønsker å avvikle et kundeforhold fremfor å måtte melde inn saker til Økokrim. Av intervjuene kan vi konkludere med at alle er klar over at det ligger mye arbeid i å forebygge hvitvasking, løpende kundekontroll og etterlevelse av regelverk. Det kan også diskuteres om tiltakene skal være like store for små som store foretak. Hvitvaskingsloven tråde i kraft 01.06.2018, mens veiledningen til hvitvaskingsloven ble publisert 31.05.2019. Selv om retningslinjene fra Finanstilsynet jf.

Rundskriv (15/19) kom i etterkant har foretakene likevel etablert og gjennomført rutiner, kundetiltak og dokumentasjon i tråd med daværende regelverk.

4.2 Etterlevelse

I intervjuet handlet første spørsmål om etterlevelse. Her ble det spurt «hva tror du skal til for at du som regnskapsfører skal kunne bidra til å forebygge og avdekke hvitvasking?». Dette var et stort spørsmål, der intervjuobjektene hadde mulighet å besvare bredt. Tanken var også at det skulle gi intervjuobjektene en forståelse av utgangspunktet for problemstillingen og hva vi ønsket å få svar på.

To av intervjuobjektene svarte umiddelbart at de syntes regelverket var stort, opplevdes som litt «kronglete» og tidskrevende regelverk. Flere viser til at det er viktig å ha et systemperspektiv og relatere dette til gode systemer og strømlinjeprosesser. Samtidig som digitale løsninger gjør at dokumenter blir sporbare og muligheten for å fange opp unormale forhold er større. Et av intervjuobjektene hevdet at det var viktig å kunne forstå og se poenget med det arbeidet som utføres, slik at en ikke føler det er unødvendig arbeid og kun rutiner.

Samtlige intervjuobjekt svarer at kundesjekk og risikokontroll er utgangspunkt for etterlevelse av regelverket. To av intervjuobjektene forklarte at kundene godtok at det måtte foretas en kontroll og sjekk før de kunne ta på seg oppdrag og ved etablering av nye kunder. Det ble også uttalt at ved utføring av kundetiltak ble det krevd dokumentasjon og at dette opplevdes som en bra kontroll. De hadde også løpende kontroll, hvor det kom opp påminnelse i systemet to ganger i året, ved årsoppgjør og på høsten.

Det er også viktig med bevisstgjøring av de ansatte. Foretakene er blitt mer bevisst på hvordan de utfører kontroll og rutiner samt etterlevelse av de grunnleggende krav og regler. Dette er ikke noe som bare en person skal ha ansvar for alene. Felles for alle intervjuobjektene er at de har flest lokale kunder, ofte kjenner kunden godt og vet hvilke rutiner de har. Likevel er en årlig gjennomgang av kundekontroll nødvendig. Det er også nødvendig ved store endringer for eksempel ved plutselig store pengestrømmer eller andre unormale transaksjoner, og dette vil bli fulgt opp. Nye ledere eller eiere, eiere i utlandet og forhold som foretaket ikke har den fulle kontrollen og oversikt over krever mer informasjon fra kunden.

En informant mener det også må konkretiseres og at de bør ha noen eksempler å jobbe med, slik at det ikke blir ensporet. De jobber med alle typer bransjer, men er skeptisk til typisk utelivsbransjen, der det henger igjen fra tidligere erfaringer at det er lettere å gjennomføre kriminelle handlinger. Selv om det er blitt et bedre system og kontroll til å fange opp

hvitvasking, hender det fortsatt at slike forhold forekommer. De som vil, finner ofte en vei utenom for å lure systemet uavhengig av kontroll og rutiner.

Videre blir det fortalt at foretaket kan ha mistanker om mistenkelige forhold, men at det krever mye dokumentasjon for å bevise dette. Det kan da bli et etisk dilemma og regnskapsfører må trø varsomt. Det er viktig med sunn skepsis og det skal gjøres nærmere undersøkelser, jf. Hvitvaskingsloven (2018) §25 ved mistanke.

4.3 Organisering og opplæring

Her er spørsmålsstillingen til intervjuobjektene todelt med tilleggsspørsmål. Et spørsmål er relatert til hvordan ansvaret for hvitvasking er organisert og det andre spørsmålet er relatert til hvilke interne opplæringstiltak som blir gjennomført.

4.3.1 Hvitvaskingsansvarlig

Alle intervjuobjektene opplyste at de har egen hvitvaskingsansvarlig i virksomheten. I en av bedriftene er det nestleder som er hvitvaskingsansvarlig og i de fire andre bedriftene var hvitvaskingsansvaret fordelt på egne ansatte. Ved spørsmål om hvilke oppgaver den hvitvaskingsansvarlig har, så svarer intervjuobjektet ulikt. To av intervjuobjektene svarer at den hvitvaskingsansvarlige skal være en ekstra ressurs på fagområdet hvitvasking, samtidig som han/hun har opplæringsansvar.

En annen sa at hvitvaskingsansvarlig er den som holder styr på oppgavene i virksomhetens interne oppgavesenter og kunde-system. Den hvitvaskingsansvarlige skal samtidig holde kontroll på at reglene overholdes, ansvar for planlegging og gjennomføring av intern opplæring. En av intervjuobjektene var opptatt av at det skulle være tydelig for de ansatte i bedriften hvem som er hvitvaskingsansvarlig. I tillegg gav intervjuobjektet uttrykk for at det ble forventet at alle ansatte utførte kontroll på sine kunder. Hvitvaskingsarbeidet ble evaluert og diskutert årlig, samtidig som det blir utarbeidet en rapport.

4.3.2 Opplæringstiltak

Alle intervjuobjektene opplyser at de gjennomførte kurs og intern opplæring innenfor temaet hvitvasking. Hvilke kurs og hvor ofte denne opplæringen gjennomføres var ulikt i de ulike foretakene. En av intervjuobjektene opplyste om at de hadde tilgang på en opplæringsdatabase ved behov. De tilbydde like kurs for alle ansatte, vanligvis om høsten. Kursene er nettbasert og tilgjengelig for alle ansatte. Ved spørsmål om hvor ofte det ble arrangert kurs, ble dette ikke besvart da intervjuobjektet gav uttrykk for at han/hun var usikker på dette.

En annen av intervjuobjektene informerte om at de brukte KS Komplette som internt styringsverktøy. Her hadde de tilgang på en egen opplæringsplan, hvor opplæringen ble dokumentert i et eget skjema. Alle ansatte hadde tilgang på kurs, men gav uttrykk for at det var noen felleskurs og noen som var tilpasset andre. Kursene som ble brukt er nettbasert og utarbeidet av Regnskap Norge. Det ble også her gjennomført felles gjennomgang med alle ansatte på høsten.

To av intervjuobjektene sa at det ble arrangert flere nettbaserte kurs årlig via Regnskap Norge. Kurset var i en utvidet pakke som inneholdt tre til fire kurs. Her var også kursene like for alle ansatte. En annen refererte til at det ble årlig arrangert utvidet kontormøter der de gikk gjennom rutiner utgitt av Regnskap Norge, der alle ansatte deltok og hvitvasking var temaet. I tillegg informerte han/hun at nyansatte fikk ekstra oppfølging.

4.4 Interne rutiner /løpende oppfølging /risikoklassifisering av kunder

Her blir intervjuobjektet spurt om bedriftens interne rutiner for å forebygge eller avdekke hvitvasking og risikovurdering av interne forhold. Alle informantene forteller at det blir tatt kundekontroll før signering av en oppdragsavtale. En informant forteller at det er viktig å få så mye informasjon som mulig, slik at man ikke trenger å gå tilbake og etterspør informasjon ved et senere tidspunkt. En annen informant fortalte om når de hadde hatt problemer med å finne alle de fire i eierstrukturen og de ikke fikk alt av informasjon til å kunne finne dette. Informanten forteller videre at det foretaket ble solgt, noe som gjorde at problemet ble løst. Eierstrukturen må kartlegges for å kunne klassifisere risikoen rundt kunden.

Risikoklassifisering av kunder er noe som intervjuobjektene gjør på ulike måter. En informant forteller at foretaket har sjekklister som brukes for å se om det er endringer i kundeforholdet, om det er endringer i foretaket, personer eller navn i ledelsen og om det er noen politisk eksponerte personer involvert i kundeforholdet. Videre forteller informanten at de har flest klassifisert som lav risiko. På de andre intervjuene kommer det frem at det normalt sett ligger på middels risikovurdering, men det kan forekomme at de har høy risiko også.

Fire av de vi intervjuet var kritiske til å ha kunder som har foretak i utlandet, de var også kritisk til handel med utenlandske foretak. Dette grunnet at det kan være vanskelig å følge pengestrømmer, språkbarrierer og komplekse eierstruktur kan svekke kontrollen, sporbarheten og det er vanskelig å etterprøve. Det er også bransjer i Norge som bør vurderes

før et foretak avtaler oppdragsavtaler. I intervjuene kommer det frem bransjer som de har forhåndsregler på før de godtar de som kunde. Bransjene er blant annet utelivsbransjen, gullsmed, verksted, idrettslag og håndverkere, kjennetegn her er at det kan være store pengestrømmer, kontant betaling og betaling for tjenester fremfor varer.

En av informantene forteller at de vurderte å ta inn en kunde som de klassifiserte som høy risiko, da skal hvitvaskingsansvarlig kontaktes og være med på vurderingen, ellers er rutinegjennomgang lik. Alle vi snakket med er opptatt av nærhet til kunde og kundekretsen er hovedsakelig lokalt og litt rundt i Norge. Kunder som er klassifisert som høy risiko er mer kostbare enn lav og middels, da det er mer ressurser som trengs for å følge opp og det tar mer tid.

4.5 Undersøkelsesplikt og rapporteringsplikt

I de foretakene vi snakket med kom det frem at oppdragsansvarlig har primæransvaret for å avdekke mistenkelige forhold. Om et mistenkelig forhold blir oppdaget blir daglig leder og/eller hvitvaskingsansvarlig involvert i prosessen videre og bestemmer om det skal undersøkes videre og rapporteres inn til Økokrim.

Når det er mistanke rundt transaksjoner eller mistenkelige forhold skal det gjøres nærmere undersøkelser. Alle fem intervjuobjektene var klar over tematilsynet til finanstilsynet fra 2019 og sier at denne rapporten førte til at det ble mer fokus og mer skjerpede rutiner rundt hvitvasking. I intervjuene kommer det frem at regnskapsførere snakker med kunden som første ledd i å avdekke mistenkelige forhold, spør spørsmål om situasjonen og gir kunden en mulighet til å uttale seg før rapporteringen eventuelt gjennomføres. Kunden har da mulighet til å komme med en uttalelse som blir lagt ved rapporteringen. Terskelen for å gjennomføre undersøkelser skal være lav og enhver indikator kan være nok til å utføre undersøkelser (Finanstilsynet, 2019, s. 59).

Første intervjuobjektet forholder seg til det teoretiske. Her forklarer informanten at de har rutiner for undersøkelser, at det blir satt i gang undersøkelser ved transaksjoner som er store, ikke identifisert og dersom det er utenlandske transaksjoner. Videre forteller informanten at det er systemer og rutiner også for rapportering av mistenkelige forhold, men at han/hun ikke kjenner til noen i det foretaket.

Neste vi intervjuer viser at foretaket jobber med «når skal man avtre?» når vi er på besøk. Videre blir vi fortalt at de prøver å få bort de kundene som ikke er ønsket, de som er klassifisert som høy risiko. Det blir gjort undersøkelser som hvitvaskingsansvarlig blir

informert om dersom det er nødvendig. Det er ikke blitt rapportert inn noen her heller, men informanten sier at det kanskje burde vært meldt en sak. Informanten forteller så at foretaket bruker mye tid på kundekontroll slik at det ikke er noe mistenkelig hos deres kunder og at det er lettere å avvikle kundeforhold fremfor å måtte melde inn en MT-rapport, men at man skal melde der man skal.

På det tredje intervjuet blir vi igjen fortalt at de ikke har meldt inn noen MT-rapporter. Ved mistenkelige forhold skal kvalitetsleder kontaktes for å ta nærmere undersøkelser, det er ikke nødvendig å informere daglig leder om mistenkelige forhold og forteller videre at det er minst mulig i foretaket som skal vite om dette. I Hvitvaskingsloven (2018) §31 (1) og (3) står det at blant annet ledere som er i samme konsern kan utveksle dokumentasjon, opplysninger og kundeinformasjon uten å bryte taushetsplikten, når dette er en del av undersøkelsesplikt jf. hvitvaskingsloven (2018) § 25.

Undersøkelser i dette foretaket starter dersom de kommer over blant annet transaksjoner som er uoversiktlige, innen ulike eierstrukturer, krysstransaksjoner, der de har mistet oversikten over totaliteten, hvor det mangler deler av regnskapet og hvor det er flere parter involvert.

I det fjerde intervjuet kom det frem at de hadde hatt mistenkelige forhold og har meldt inn en MT-melding. Når de mistenkelige forholdene ble oppdaget ble daglig leder kontaktet, deretter hvitvaskingsansvarlig. Det er etter rutinene deres hvitvaskingsansvarlig som følger opp og tar dette videre for så å melde inn til Økokrim. I dette foretaket startet de med undersøkelser om det blant annet er usikkerhet rundt hvor pengene kommer fra og kunden ikke kan svare for seg, avtaler som ikke har funnet sted, for eksempel en signert salgskontrakt som er trukket tilbake.

Informanten fortalte at de hadde sagt opp en kunde grunnet mistenkelige forhold, hvor det ble meldt inn og Økokrim utførte videre undersøkelse hvor det ble en domfellelse av det. De hadde også hatt en kunde som selv sa opp, da foretaket gjorde litt undersøkelser. Kunden følte seg mistenkeliggjort og valgte å si opp kundeforholdet.

I det siste intervjuet fortalte informanten at daglig leder og hvitvaskingsansvarlig gjennomførte et møte dersom det ble oppdaget mistenkelige forhold. De gikk da i fellesskap gjennom kundeforholdet, for nærmere undersøke det som var mistenkelige. Deretter ba de kunden forklare eller komme med dokumentasjon rundt forholdet. De vil være helt sikre på sin sak før de melder inn noen til Økokrim. De fortalte at de hadde meldt inn saker for 3-4 år siden, hvor det var en sak med penger fra utlandet og et lån til AS. Samtidig hadde ID-

kontroll og eierstrukturen vært noe diffus. Informanten fortalte også at de reagerte på at foretaket ikke fikk noe informasjon fra Økokrim etter at de meldte inn saken. Foretaket hadde tidligere også meldt saker, de har hatt fem mistenkelige forhold rundt kunder som har blitt rapportert de siste ti årene.

I dette foretaket brukes KS Komplett til å gjøre undersøkelser, de spør også tidligere regnskapsførere om ærlige svar ved etablering av kundeforhold. Det blir startet undersøkelser når kundene deres selger varer med høy avanse og salgsmengden endres drastisk eller om det er en kunde som tjener stort, hvor familien får utbetalt høye skattefrie beløp. Informanten forteller også at erfaring er viktig, da det er lett å bli lurt. En regnskapsfører må ikke bli overivrig og må passe på å ikke spørre kunden for mange spørsmål, det er da mulighet for at kunden blir lei og/eller føler seg mistenkeliggjort. Regnskapsføreren må heller ikke bli sløv. Når en kjenner kundene sine godt er det greit med årlig kontroll for å være på den sikre siden, men det kan være utfordrende å være streng eller ta opp vanskelige tema med en kunde man skal møte på fotballtrening to timer senere. Videre forteller informanten at det er lurt å ta en vurdering av hvilken bransje kunden er i. Foretaket velger ofte en annen kundebehandler om det er nære relasjoner, spesielt i bransjer kjent med høy risiko.

4.6 Kundetiltak – og avvikling av kundeforhold

I intervjuene kommer det frem at kunder som vurderes til høy risiko ikke er ønskelig hos noen av foretakene. Flere av de vi snakket med sier at det ikke er gitt at de ønsker å ta imot disse kundene. Kundetiltak og bakgrunnssjekk må gjennomføres før det tas en vurdering om det skal etableres kundeforhold. Dersom det er noe mistenkelig eller at kunden har blitt avvist hos andre sier alle intervjuobjektene at de ikke ønsker å etablere kundeforholdet.

Ved nye kundeforhold er rutinene enklere enn om kundene vurderes som høy risiko etter etablering. Når et regnskapsselskap vurderer om et nytt kundeforhold skal etableres er det interne rutiner som skal følges, en av rutinene er å kontakte tidligere regnskapsførerselskap for å høre hvordan kundeforholdet der var, som nevnt tidligere gjelder ikke taushetsplikten mellom regnskapsførere ved en slik situasjon. En av intervjuobjektene forteller at det er lettere å få alt av informasjon om man ringer og spør fremfor å sende skriftlig forespørsel, da det ikke alltid er like lett og formulere alt skriftlig på en rettvise måte. Det blir også brukt forskjellige plattformer for å avdekke mistenkeligheter, her blir det blant annet brukt google, kundesjekk.no og Power Office Quality.

En forteller at de ikke ønsker risikoen det er å ta inn kunder med høy risikovurdering, da det tar mye tid å gjennomføre et tett oppfølgingsregime og det er kostnader som kunden ikke ønsker å betale for. Skulle en kunde gå fra middels til høy risikovurdering vil kundeforholdet vurderes, kunden må kunne komme med dokumentasjon som kan forklare og bevise usikkerheten rundt kundens virksomhet. Endring i omsetning er noe regnskapsførere bør være oppmerksomme på.

En av informantene viser at regnskapsselskapet sitter og arbeider med «når bør man avtre?» når vi er på besøk. Alle intervjuobjektene nevner at avvikling av kundeforhold skjer, men det er ikke ofte det er på grunnlag av mistenkelige forhold. Ved avvikling av kundeforhold er det forskjeller på selskapene, noen spør mange spørsmål, mens andre få/ingen. Den ene informanten forteller oss at de hadde en kunde de valgte å avvikle på grunn av mistenkelige forhold, denne kunden fikk en ny regnskapsfører først etter avvisning fra to regnskapsforetak.

På spørsmål om avvikling hvor det er mistenkelige forhold svarer alle fem intervjuobjektene at de vil stille spørsmål, kreve dokumentasjon og gjøre nødvendige undersøkelser. En forteller at de gir kunden opp til tre sjanser på å endre og forklare situasjonen. Får de ikke tilstrekkelig med svar, blir kunden avviklet. Det kan også være andre vei, dersom kunden føler seg mistenkeliggjort har en av intervjuobjektene erfaring med at kunden selv velger å avslutte kundeforholdet. Det er da ingen grunnlag for å rapportere og kunden går videre til neste regnskapsforetak. En annen informant forteller at det kan være utfordrende å avvikle kundeforhold hvor det er nære relasjoner.

4.7 Avslutningsvis

Avslutningsvis fikk alle intervjuobjektene komme med en frittstående uttalelse om det var noe de ønsket å tilføye som hadde relevans til oppgavens problemstilling. Flertallet av intervjuobjektene gav uttrykk for at kravene i regelverket er det samme selv om man er et lite eller stort foretak. De refererer til at det i en travel hverdag kan være mye å følge opp og at de derfor skulle ønske at kravene var litt annerledes.

En av informantene var tydelig på at loven oppleves som tung, kronglete og vanskelig å gjennomføre i praksis da det tar mye tid å utarbeide interne rutiner. Det er også ressurskrevende da enten oppdragsansvarlig eller etterlevelsesansvarlig må følge dette opp. Videre sier en annen at de opplever at finanstilsynet kommer med en mengde pålegg og forventninger. Det stilles også spørsmål ved om forventningene til myndigheten ikke er blitt

formidlet godt nok. Informanten er videre kritisk til at veiledningen til loven først kommer etter at loven trådte i kraft og at finanstilsynet mangler konkrete eksempler. Det gis uttrykk for at det er ønskelig med bedre kommunikasjon fra lovgivers side til bransjen, da regelverket er vanskelig og tidkrevende å sette seg inn i. Informanten er videre positiv til at Regnskap Norge har utarbeidet flere kurs, slik at det blir lettere å få noen «knagger» å henge ting på.

En annen sier at selv om loven som tung, er det likevel bra med den kontrollen som er, da det ikke er ønskelig at noen skal drive med hvitvasking. Det tilføyes videre til at en må finne en balanse som det er til å leve med. Det var også en informant som sa at de var fornøyd med at de hadde gode interne rutiner for å følge opp hvitvaskingsregelverket. Flere sier også at når kundeforholdet har eksistert over tid, er det lett at rutinene ikke blir fulgt opp tilstrekkelig. Dette sier de har sammenheng med at de kjenner kunden så godt.

En annen legger vekt på at kommunikasjon og kundeoppfølging er viktig for etterlevelse. Videre la informanten vekt på at tilsynsrapporten til finanstilsynet kom som en liten oppvekker og førte til at foretaket måtte ta en kontroll av sine egne interne rutiner.

5. Analyse

I analysedelen vil vi trekke frem relevante funn og den teorien som vi synes er relevant for å besvare oppgavens problemstilling:

Hvordan etterleves hvitvaskingsregelverket i ulike regnskapsforetak på Haugalandet?

5.1 Etterlevelse

Når vi spurte om hva som skal til og hva som er nødvendig intern kontroll i foretaket, svarer flere intervjuobjekt at det i utgangspunktet er etterlevelse av regelverket jf. GRFS 2.1 og risikostyringsforskriften. Det var flere som mente at regelverket er tidkrevende og omfattende å forholde seg til. En av informantene forteller oss viktigheten med å gjøre den tidkrevende jobben med etterlevelse av hvitvaskingsregelverket, er at man kan se poenget og meningen med det man gjør. Slik at det ikke bare oppleves som rutiner og bortkastet arbeid. Dette er med på å bevisstgjøre de ansatte til å følge opp kontroll, rutiner og etterlevelse av lovverket.

Finanstilsynet mener i sin veiledning til hvitvaskingsloven (15/2019) at det er nødvendig med en etterlevelsesansvarlig i de største regnskapsforetakene, nødvendigheten for behovet skal vurderes etter art og omfang (Finanstilsynet, 2020, s. 7). Denne personen kan ikke være den samme som er hvitvaskingsansvarlig, dette gjelder for de store selskapene. Mange av selskapene vi intervjuet hadde ledere som var enten hvitvaskingsansvarlig eller etterlevelsesansvarlig, jf. Hvitvaskingsloven (2018) §35.

Det var flere av foretakene som opplyste at kundekontroll var viktig for etterlevelse av regelverket og at interne rutiner skal være på plass. Alle intervjuobjektene sa at de tar kundesjekk før de tok på seg oppdrag for kunden, jf. Hvitvaskingsloven (2018) §§ 10 og 11. På denne måten vil de utelukke kunder med høy risiko.

Flere hevdet at de ikke hadde høyrisiko kunder og at de hadde gjennomført risikobasert tiltak jf. Hvitvaskingsloven (2018) § 6. To av foretakene sier at kundene som blir kontrollert godtar at det må foreta en ID-kontroll ved oppstart som ny kunde og at det blir tatt en kundesjekk en gang i året. Det kan være sårbart der foretaket har hatt kundeforholdet over lengre tid og gjennomføre pliktige kundetiltak ikke er blitt prioritert som viktigst. Selv om regnskapsfører kjenner kunden godt og for at de har flest lokale kunder på små plasser, skal kundetiltak likevel gjennomføres. Det å kutte kunder med høy risiko kan gå ut over foretakets inntekter og dermed være en faktor til at regnskapsfører ikke gjennomfører alle pliktige kundetiltak, jf. Hvitvaskingsloven (2018) § 7.

Fellestrekk for alle foretakene vi var hos, hadde mesteparten lokale kunder med rutiner de kjente godt til. Men at de likevel gjennomfører årlig gjennomgang av alle kunder med pliktig kundekontroll. Ved endringer hos kunden som virker mistenkelig, blant annet plutselig pengestrømmer eller unormale transaksjoner, vil regnskapsfører kreve mer informasjon fra kunde og foreta et forsterket kundetiltak jf. Hvitvaskingsloven (2018) § 17 (2) for å sikre kunnskap om kunden. En bedrift var skeptisk til visse bransjer og ser at utelivsbransjen, bilfirma og lignende som utsatt kundegrupper. Faren for hvitvasking utgjør en større risiko hos disse, mulig det henger litt igjen fra gammelt av? Men med faren for hvitvasking, skal kundekontrollen og kravene til pliktige kundetiltak, være med på å redusere dette. På den andre siden, vil det alltid finnes dem som klarer å lure systemet på en eller annen måte om de vil det.

5.2 Organisering og opplæring

5.2.1 Hvitvaskingsansvarlig

Alle foretakene som vi intervjuet oppfattes å ha sørget for å utpeke en hvitvaskingsansvarlig internt i deres virksomhet. Når det gjelder informasjon fra våre intervjuobjekter om hvor den hvitvaskingsansvarlige er plassert organisatorisk, så er fire av fem blant ledelsen. I det siste tilfellet var det en ansatt utenfor ledelsen som formelt var ansvarlig, men hvor de var tydelige på at det var daglig leder som hadde ansvaret. Det vil da si at alle virksomhetene hadde den hvitvaskingsansvarlige på en eller annen måte en forankring i ledelsen. Finanstilsynets rundskriv 15/2019 gir også tydelige føringer for at, selv om det utpekes en hvitvaskingsansvarlig så vil ikke dette fritta den daglig leder for ansvaret for etterlevelse av hvitvaskingsloven. Dette betyr i praksis at selv om det utpekes en ansvarlig er det likevel daglig leders ansvar å påse at den hvitvaskingsansvarlige følge opp sine plikter ut fra gjeldene interne rutiner og gjeldende lover.

Når det gjelder spørsmål konkret om hva den hvitvaskingsansvarlige hadde ansvar for, ble dette et viktig spørsmål for oss å få svar på, fordi det handler om hvordan etterlevelsen kommer til uttrykk internt og hva det enkelte foretak har vurdert som oppfølgingsområder for sin virksomhet. Svarene vi fikk her er ulike, men likevel sammenfallende med hva vi finner i rundskriv 15/2019 ved at den hvitvaskingsansvarlige skal være en ressursperson på område, ansvarlig for intern opplæring, være den som holder styr på virksomhetens interne oppgaver samtidig kontrollere at oppgavene ble utført og at reglene blir overholdt. Hvordan oppgaven skulle overholdes oppfattes også å ha sammenheng med hvilke system den enkelte virksomhet hadde valgt å benytte. Noen av intervjuobjektene forteller at de bruker et dokumentsender hvor pliktige rapporteringsoppgaver blir lagt inn med tidsfrister, slik at det ble lettere for dem å følge dette opp og overvåke i praksis.

5.2.2 Opplæringstiltak

Tilstrekkelig opplæring er også et av kravene i henhold til hvitvaskingsloven. Hvordan begrepet tilstrekkelig skal tolkes vil være avhengig av hvilken type foretak som drives, størrelsen på foretaket og en intern vurdering av hvilken risiko virksomheten har for å bli brukt til hvitvaskingsformål. I Finanstilsynets rundskriv 15/2019 finner vi et minimum av krav til opplæringsområder.

Alle våre intervjuobjekter opplyser at de gjennomfører bedriftsinterne kurs innenfor området hvitvasking. Det oppfattes likevel å være en variasjon av omfang av kurs og hvordan dette

blir organisert internt. Det som derimot er felles var at alle hadde minst ett kurs i året som en felles opplæringspakke, denne er obligatorisk for alle ansatte.

En av informantene var også usikker på hvilken plan de hadde for kursing kommende år. Hvorfor det er ulikheter i omfang av opplæringstiltakene er noe usikkert. Det kan likevel tenkes å ha en sammenheng med ulike interne risikovurderinger og at behovet for kurs blir vurdert deretter. Det kan også være ulikheter i planlegging av kurs og hvor etablert dette er internt i det enkelte foretak. Det kan også ha sammenheng med størrelsen på virksomheten og kapasiteten til den hvitvaskingsansvarlige. Eller mangelfulle interne rutiner rundt opplæring, samtidig som opplæring ikke er forankret i ledelsen.

De fleste var likevel enige om at opplæringstiltak tilknyttet hvitvaskingsområdet hadde fått økt oppmerksomhet internt de siste årene. Den økte oppmerksomheten kan jo tenkes å ha sammenheng med tematilsynsrapporten utført av finanstilsynet hvor nettopp svakheter ved opplæring og manglende evne til å avdekke mistenkelige forhold relatert til hvitvasking og terrorfinansiering var to av de områdene som utpekte seg som forbedringsområder. Det er likevel ingen av intervjuobjektene som gir uttrykk for at de mangler opplæring, heller at de synes hvitvaskingsloven er vanskelig å forstå og at kravene er mange i en travel hverdag. En av informantene var tydelig på at forventningene fra myndigheten var utydelige og manglet gode eksempler. Dette er også sammenfallende med kritikken fra Høylye (2021), som på sin side kritiserte myndighetene for utilstrekkelig veiledning til bransjen.

5.3 Risikobasert tilnærming, risikovurdering/klassifisering og internkontroll

For at foretakene skal drive forsvarlig og ivareta egeninteresse til regnskapselskapene og oppdragsgiver kreves det gode rutiner og kontroll i medhold til lov jf. GRFS 2.1. Flere foretak benyttet seg av KS Komplett der Regnskap Norge tilbyr ferdige maler som skal være til hjelp for deres kunder, med blant annet oppdragsavtale og hvitvaskingsloven. Flere uttrykte at dette verktøyet var til hjelp for å sikre god kvalitet til utførelse av deres internkontroll.

Samtlige foretak hadde etablert en god internkontroll, som er en prosess satt i system for etterlevelse. Dette forklarer foretakene ved at de hadde rutiner for opplæring av lovverket, kontroller og løpende oppfølging av kunder. Flere nevnte at det å overholde regler og etterlevelse var viktig, da mangel på dette vil føre til at omdømme til regnskapsforetaket ville bli svekket samt at det kunne føre til økte kostnader.

Vi fikk følelsen av at foretakene hadde utarbeidet internkontroll, hvor ofte de hadde kurs og gjennomgang av kundekontroll varierte noe mellom foretakene. Likevel følte vi at de tilfredsstilte kravene til finanstilsynet etter det vi fikk opplyst. De fleste foretakene hadde ikke rapportert noen mistenkelige forhold, men hadde sagt fra seg kunden før det var kommet så langt.

Det var flere av intervjuobjektene som sa at de har interne rutiner for kundekontroll før signering av nytt oppdrag. Noen gir likevel uttrykk for at det kan oppleves som litt mye kontroll av for eksempel små kunder som de antar ikke utgjør noen risiko. Lovverket skiller ikke på om det er store eller små kunder. I Hvitvaskingsloven (2018) § 21(1) står det at kundeforhold ikke skal opprettes uten kundetiltak. Det stilles også krav til identifisere av oppdragsgiver med legitimasjon jf. Hvitvaskingsloven (2018) §§12(5) og 13(5). Flere av informantene gir også uttrykk for at kundekontroll og legitimering av kunde er nødvendig, da det vil bidra til at de unngår kunder med høy risiko. Foretakene ønsker da ikke å ta denne risikoen og velger heller å avise kunde for å unngå bruk av ekstra resurs og dermed mer kostnaden det vil føre med seg ved å ta inn høyrisikokunder.

Uavhengig om risikoen er vurdert som lav, har ikke foretakene mulighet å avvike fra regelverket. Flere av intervjuobjektene hevdet at de ikke hadde kunder med høy risiko. De må likevel forholde seg til Hvitvaskingsloven (2018) § 7. Det må foretas en overordnet risikovurdering. De fleste foretakene var kritiske til kundeforhold i utlandet, spesielt der de blir vurdert som høy risiko. Utfordringene kan være språkbarriere, komplekse eierstruktur og det er vanskelig å følge pengestrømmer og kontrollen er ikke like god. Det er hvitvaskingsansvarlig som skal ta denne vurderingen selv om rutinegjennomgangen er lik, jf. Regnskapsførerloven (1993) § 3.

5.4 Undersøkelsesplikt og rapporteringsplikt

Det kommer frem i intervjuene at det er lettere å avvike kundeforhold med kunden som har mistenkelige forhold fremfor å rapportere kundene. Av de fem regnskapsforetakene vi snakket med svarte to at de hadde rapportert inn mistenkelige transaksjoner til Økokrim (MT-rapport), et foretak sa de kanskje burde ha rapportert og to sier de ikke har gjort det.

Ved undersøkelser rundt mistenkelige forhold har det hos to av intervjuobjektene kommet frem at kunden selv sa opp når de ble mistenkeliggjort og at kunden da ønsket å bytte regnskapsfører. En annen informant forteller at det ikke er pliktet til å ha en autorisert

regnskapsfører, om kunden ønsker å gjennomføre mistenkelige forhold kan kunden enten ansette en regnskapsfører eller selv «gjøre det over kjøkkenbenken». Informanten forteller videre at det er flere kunder som sier de gjør regnskapet selv, at det er notene som gjenstår til regnskapsselskapene. Det er ingen lov som sier at et foretak må bruke regnskapsfører, foretaket er selv ansvarlig for at alt stemmer og følger retningslinjene som er satt. Dersom et foretak bruker en ekstern regnskapsfører, må tjenesten bli levert av en autorisert regnskapsfører eller et autorisert regnskapsforetak (Altinn, 2021).

En informant forteller at det er ulike rutiner om ansatte er nye eller har mange års erfaring, det er oftere og mer kontroll over arbeidet til nyansatte i forhold til de med lang erfaring. En uerfaren regnskapsfører vil gjerne ta kontakt med daglig leder og diskutere de mistenkelige forholdene før dette blir tatt videre til hvitvaskingsansvarlig. Det presiseres hos flere at mistenkelige forhold skal holdes innen så få ansatte som mulig. Etter Hvitvaskingsloven (2018) § 31 (3) kan kundeopplysninger utveksles med andre regnskapspliktige hvor det er nødvendig å dele, det skal dermed kun deles med de som trenger å vite om de mistenkelige forholdene.

I intervjuet spurte vi om hvilke rutiner foretaket har når de avdekker mistenkelige forhold. Det er flere av de vi snakket med som forteller at de har kjennskap til kundene sine. Det er et gjennomsliktig miljø hvor foretakene befinner seg, som gjør at man med stor sannsynlighet vet når det skjer noe unormalt eller ulovlig. På den ene siden er det positivt å kjenne kunden, da rutinene og systemene skal dekke opp og gjøre at jobben blir enklere, mer effektivt. På den andre siden gjør det det vanskeligere om det er mistenkelige transaksjoner. Ved nære relasjoner kan det tenkes at undersøkelsesplikten blir vanskelig å gjennomføre for regnskapsføreren. Regnskapsførers integritet og profesjonalitet kan bli satt på prøve og etiske regelverket til regnskapsfører må ses på. Kapittel 2 omhandler integritet og i punkt 2.2 står det at en autorisert regnskapsfører skal ha et profesjonelt kundeforhold, slik at tjenestene blir levert på en tillitsvekkende og korrekt måte. Videre står det at en regnskapsfører ikke skal ha en tilknytning til kunden som kan svekke integriteten av tjenestene innen oppdragsavtalens rammer (Regnskap Norge, 2012).

Internoppfatning av at egne kunder ikke er involvert i hvitvasking eller terrorfinansiering kan være en risikofaktor ifølge tematilsynsrapporten til Finanstilsynet (2019). Som vi ser i resultatene fra intervjuet, sier en at de burde ha meldt inn et forhold. Her har vi ikke tilstrekkelig med informasjon til å vite hvilke undersøkelser som ble gjennomført eller hvilke

vurderinger som ble tatt. En kunde som har mistenkelige forhold, kan være en kunde uten nok kunnskap i faget eller at kunden trenger opplæring i hvordan den korrekte måten er. Det trenger ikke være at kunden har noen baktanke med det. Vi vet bare at regnskapsforetaket ikke har kunden lengre. Foretakene forteller at de ikke ønsker å melde inn saker hvor de ikke er sikre i sin sak, det trengs dermed mer dokumentasjon fra kundene og en forklaring på forhold som kan virke mistenkelige.

Vi spurte også om hva som skal til for at et mistenkelig forhold blir klassifisert som det. Her kommer det frem at transaksjoner som skiller seg ut, når kunden opererer på kanten av loven og plutselige endringer i omsetning er kjennetegn på hvor det må settes inn mer tid til å undersøke. Kunder i utlandet og foretak med komplekse eierstrukturer er også sett på med høy risikovurdering.

6. Konklusjon

Hovedmålet med denne bacheloroppgaven var å besvare problemstillingen:

Hvordan etterleves hvitvaskingsregelverket i ulike regnskapsforetak på Haugalandet?

For å kunne besvare denne problemstillingen utarbeidet vi videre tre forskningsspørsmål. Disse forskningsspørsmålene ble videre konkretisert og besvart når vi gjennomførte våre intervjuer. I tillegg til innhenting av kilder fra lovverk og annen teori.

- **Hvordan er ansvaret for hvitvasking og opplæring organisert i regnskapsforetaket?**

Etter å ha gjennomgått analysen basert på våre funn fra våre intervjuer, ser vi at alle regnskapsforetakene som vi har intervjuet har utnevnt en hvitvaskingsansvarlig. Alle har også en formening om hvilke oppgaver denne personen har og ser på den hvitvaskingsansvarlige som en viktig ressurs for utarbeiding av rutiner og etterlevelsen av hvitvaskingsregelverket.

De har tatt på alvor at opplæring må til for å øke kompetanse, men allikevel ser vi at det er variasjoner på hvilken type opplæring som er planlagt og hvor ofte opplæring skal tilbys. Vi er usikre på hvorfor, men ser at det å ha skriftlige rutine for opplæring, er et av kravene for etterlevelse av hvitvaskingsregelverket. Fire av fem av våre informanter var tydelige på hvilken opplæring som blir tilbudt, imens en var mer usikker på dette til tross for at informanten var i ledelsen. Dette funnet kan tyde på samsvar med Finanstilsynet sine funn,

hvor to av avvikene var relatert til manglende skriftlig rutine for opplæring og manglende ledelsesstyrt integrering av hvitvaskingsarbeidet.

Analysen viser også en sammenfallende enighet blant informantene vedrørende kritikken til Høylye (2021) hvor de gir uttrykk for at hvitvaskingsloven er vanskelig å forstå og veiledningen er både forsinket og utilstrekkelig når det gjelder eksempler. For å imøtekomme kravene fra myndighetene virker det som Regnskap Norge har vært en viktig bidragsyter ved å tilføre bransjen en rekke kompetansehevende kurs innenfor området.

- **Hvilke rutiner har regnskapsforetaket når det gjelder risikobasert tilnærming?**

Regnskapsforetakene har en rekke rutiner og plikter som skal følges opp både for å sikre egen yrkesutførelse, bidra til kundens verdiskapning samt sikre bransjens omdømme. Når det kommer til interne rutiner ved etablering av nye kundeforhold fremstår dette som viktig for alle informantene for å sikre etterlevelse. Det er likevel en diskusjon hos flere av informantene om hvor langt en skal strekke kundekontrollen, da det i enkelte tilfellet blir vurdert som unødvendig. Foretakene forteller at de kjenner kunden godt og de er vurdert med middels risiko, Ifølge funn fra tematilsynet kan en internoppfatning av at egne kunder ikke er involvert i hvitvasking utgjøre en risiko i seg selv.

Det er likevel ikke tvil blant informantene at det er enkelte kunder en må være mer oppmerksom på som faller inn under indikatorlisten eller hvitvaskingsforskriften § 4-9.

Utgangspunktet for flertallet av informantene er at de ønsker å være i forkant med risikoklassifisering av kunden. På den måten kan de unngå å ta inn kunder med høy risiko, som i tillegg er tidkrevende å følge opp de det vil være behov for forsterkede kundetiltak.

For å sikre god intern oppfølging og dokumentasjon oppfattes det å ha gode hjelpemidler og kvalitetssystemer som er avgjørende for å kunne planlegge, overvåke og kontrollere at de rapporteringspliktige oppgavene blir utført. Her nevnes blant annet; KS komplett, Power Office Quality, Kundesjekk.no og sjekklister fra Regnskap Norge.

- **Hvilke erfaringer og rutiner har regnskapsforetaket når det gjelder undersøkelse og rapportering av mistenkelige forhold?**

Regnskapsforetakene har en plikt samtidig som de har en samfunnsnyttig rolle ved å forebygge og bekjempe hvitvasking. Som et ledd i å avdekke mistenkelige forhold er det viktig at undersøkelsesplikten og rapporteringsplikten blir overholdt. Alle informantene oppfattes å være kjent med disse pliktene og gir uttrykk for at de har interne rutiner for

hvordan en mistenkelige forhold skal håndteres. Det oppfattes likevel å være et visst ubehag med både undersøkelser og rapportering av kunder, da regnskapsforetaket gjerne ønsker å være sikker i sin sak. Dette har sammenheng med at kunden lett kan føle seg mistenkeliggjort og gjerne avslutter kundeforholdet før en har fått utført en tilstrekkelig undersøkelse. To av fem informanter opplyste at de hadde meldt inn saker til Økokrim. Samtidig sa en av informanten sa at de burde hatt meldt inn mistenkelig forhold, men hadde ikke gjort det. En av informantene var også av den oppfatning av at det lettere å avvikle kundeforholdet fremfor å melde inn en MT-rapport.

Gjennom forskningsspørsmålene har vi kommet frem til hvordan hvitvaskingsregelverket blir etterlevd hos de vi intervjuet og kan svare på problemstillingen vår:

Hvordan etterlevs hvitvaskingsregelverket i ulike regnskapsforetak på Haugalandet?

Etter å ha gjennomført denne studien har vi en generell oppfatning av at de ulike foretakene har tatt på alvor oppfølging av krav og plikter i henhold til hvitvaskingsloven. Deres etterlevelse av hvitvaskingsloven vurderes å ha sammenheng med gode interne rutiner som sikrer løpende oppfølging og risikoklassifisering av kunder. Det er videre viktig for foretakene at de har utpekt en hvitvaskingsansvarlig, som er en ekstra intern ressurs på området. Når det gjelder opplæring og den hvitvaskingsansvarlige rolle, ser vi at det er ulik organisering mellom foretakene. Dette kan tenkes å ha sammenheng med at det er ulike størrelse på foretakene og dermed ulike behov og ressursbruk.

Alle foretakene oppleves å være mer eller mindre kjent med finanstilsynets avdekking av svak kontroll og etterlevelse hos flere foretak, hvor det ble utstedt bøter på bakgrunn av ulike regelbrudd. Foretakene vurderes å ha et oppriktig ønske om å bidra til forebygging og avdekking av lovbrudd relatert til hvitvasking, samtidig som det gis uttrykk for at regelverket er omfattende og tidkrevende. For å sikre god kvalitet og internkontroll på arbeidet som utføres er gode IT-verktøy med planlagte oppgaver, nevnt som nyttige hjelpemidler for å sikre at arbeidet blir utført i henhold til regelverket.

Hovedvekten av kundegruppen hos våre foretak ble opplyst å være lokale bedrifter. Det å kjenne sin kunde mente informantene var en fordel da det ble lettere å vite hvem kunden var, hvem som var involvert og dermed lettere å avdekke risiko.

For å sikre at mistenkelige forhold blir avdekket i henhold til regelverket, er det avgjørende at foretakene overholder sine plikter i henhold til undersøkelses og rapporteringsplikten. Her

oppfattes det at foretakene har ulike erfaring med videre rapportering til myndigheten. Enkelte sier at de har rapportert inn mistenkelig forhold, andre sier at det vil være enklere å avvikle kundeforholdet enn å rapportere videre. Om det siste skulle være vanlig praksis, så vil det i så fall ikke underbygge etterlevelsen i henhold til hvitvaskingsregelverket.

Alt i alt fikk vi en forståelse av at alle foretakene vi intervjuet gjør så godt de kan for å etterleve kravene i henhold til hvitvaskingsloven, dette til tross for at lovverket oppleves som omfattende og tidskrevende. Vi ser likevel at det er mulighet for forbedring og er enige i Høylye (2021) sin uttalelse hvor han påpeker at arbeidet med antihvitvasking må økes og bli en mer integrert del av arbeidet til regnskapsforetakene.

Forslag til videre forskning

Med grunnlag i oppgaven vår, ville det være spennende å se nærmere på hvorfor det ikke blir rapportert inn mer mistenkelige forhold blant foretakene. Eventuelt kan det undersøkes om det finnes mange mørketall, hvor det burde vært meldt inn saker. Det står i regelverkene at terskel skal være lav for å undersøke, men det kunne vært interessant å høre med regnskapsførere om det er høy terskel og om det kreves for mye dokumentasjon fra foretakene, slik at det heller er lettere å avskjedige kunden. På denne måten blir det en form for ansvarsfraskrivelse. Det må vurderes om det er etisk riktig å forkaste kunden og ikke rapportere inn forholdet. Her kan det tenkes at det er flere argument for og imot blant de rapporteringspliktige.

Som nevnt tidligere så har vi begrenset utvalget til fem foretak på Haugalandet, det kan tenkes at resultatet ville vært ulikt om vi undersøkte Østlandet. Muligheten for at det er flere innrapporteringer blant større foretak og i større byer kan være reel. Det ville vært spennende og sammenligne med større foretak over hele landet.

Vi ser at det kan være en fordel med et enklere system for etterlevelse av hvitvaskingsregelverket. Der det er utarbeidet en veiledning til ansatte og som blir fulgt opp fortløpende. Det bør videre vurderes om arbeidet med forebygging av hvitvasking bør bli en naturlig del i arbeidet til regnskapsføreren.

Et annet forslag kan være å se på om opplæringen blant ansatte er god nok, om opplæringen sørger for at det er tilstrekkelig læringsmuligheter for å høyne kompetansen i alle foretakene. Ville terskelen vært lavere for innrapportering, dersom ansatte fikk mer kunnskap?

7. Referanser

- Altinn. (2021, 25. november). *Må jeg ha regnskapsfører?* Hentet fra <https://www.altinn.no/starte-og-drive/regnskap-og-revisjon/ma-jeg-ha-regnskapsforer/>
- FATF. (u.å.a). *What is Money Laundering?* Hentet fra <https://www.fatf-gafi.org/faq/moneylaundering/>
- FATF. (u.å.b). *Who we are.* Hentet fra <https://www.fatf-gafi.org/about/whoweare/>
- Finans Norge. (2021, 16. juni). *Fagseminar hvitvasking og terrorfinansiering Trusselbildet og hvitvaskingsteknikker.* Hentet fra <https://www.finansnorge.no/siteassets/kurs-og-konferanser/2021/fagwebinar-anti-hvitvasking-og-terrorfinansiering/presentasjoner/erling-grimstad-advokatfirmaet-erling-grimstad-as.pdf>
- Finansdepartementet. (2016, 16. desember). *NOU 2016: 27 Ny lovgivning om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering II – Andre delutredning.* Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2016-27/id2523704/?ch=2>
- Finanstilsynet. (2019). *Veileder til hvitvaskingsloven.* Hentet fra Rundskriv 8/2019: <https://lovdata.no/static/RFT/rft-2019-0008.pdf>
- Finanstilsynet. (2020, 20. februar). *Veiledning om regnskapsføreres og regnskapsførerselskapers etterlevelse av hvitvaskingsregelverket.* Hentet fra Rundskriv 15/2019: <https://www.finanstilsynet.no/nyhetsarkiv/rundskriv/2019/veiledning-om-regnskapsforeres-og-regnskapsforerselskapers-etterlevelse-av-hvitvaskingsregelverket/>
- Finanstilsynet. (2021, 2. juni). *Endringer i regler på hvitvaskingsområdet.* Hentet fra <https://www.finanstilsynet.no/nyhetsarkiv/nyheter/2021/endringer-i-regler-pa-hvitvaskingsområdet/>
- Finanstilsynet. (2021, 17. februar). *Rapporter fra tilsynsområdene for 2020 - Hvitvasking og terrorfinansiering.* Hentet fra <https://www.finanstilsynet.no/publikasjoner-og-analyser/arsrapport/arsrapport-2020/rapporter-tilsynsomradene-2020/hvitvasking-og-terrorfinansiering/#Tilsyn,%20overv%C3%A5king%20og%20kontroll>
- Finanstilsynet. (2022a, 21. mars). *Om Finanstilsynet.* Hentet fra <https://www.finanstilsynet.no/om-finanstilsynet/>
- Finanstilsynet. (2022b, 14. januar). *Tilsynsrapport Tematilsyn rettet mot regnskapsførerforetaks og revisjonsforetaks etterlevelse av pliktene i hvitvaskingsloven.* Hentet fra <https://www.finanstilsynet.no/nyhetsarkiv/tilsynsrapporter/2021/tematilsyn-rettet-mot-regnskapsforerforetaks-og-revisjonsforetaks-etterlevelse-av-pliktene-i/>
- Finanstilsynet. (u.å.). *Tilsynsrapporter regnskapsfører.* Hentet fra <https://www.finanstilsynet.no/tilsyn/regnskapsforer/tilsynsrapporter-regnskapsforer/>
- Forskrift om risikostyring og internkontroll. (2008). *Forskrift om risikostyring og internkontroll (FOR-2008-09-22-1080).* Hentet fra Lovdata: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2008-09-22-1080>
- Forvaltningsloven. (1970). *Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (LOV-1967-02-10).* Hentet fra Lovdata: <https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/1967-02-10>

- Grimstad, E. (2020, 18. desember). *Hvitvasking og regnskapsførers ansvar*. Hentet fra Regnskap Norge: <https://www.regnskapnorge.no/faget/artikler/hvitvasking/hvitvasking-og-regnskapsforers-ansvar/>
- Høylye, K. (2021, 22. desember). *Tematilsyn: Etterlevelse av pliktene etter hvitvaskingsloven*. Hentet fra Regnskap Norge: <https://www.regnskapnorge.no/faget/artikler/hvitvasking/tematilsyn-etterlevelse-av-pliktene-etter-hvitvaskingsloven/>
- Iversen, M. L. (2021, 16. september). *Hvitvasking*. Hentet fra Økokrim: <https://www.okokrim.no/hvitvasking.422268.no.html>
- Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tufte, P. (2020). *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag* (4. utg.). Oslo: Abstrakt forlag AS.
- kundesjekk.no. (u.å.). *Hva er kundesjekk.no?* Hentet fra <https://kundesjekk.no/hva-er-kundesjekk/>
- Moen, T.-G., & Havstein, B. (2020). *Regnskapsorganisering* (7. utg.). Oslo: Cappelen Damm AS.
- NTAES. (u.å.). *Nasjonalt tverretattlig analyse- og etterretningscenter (NTAES)*. Hentet fra <https://ntaes.no/>
- Personopplysningsloven. (2018). *Lov om behandling av personopplysninger (LOV-2018-06-15-38)*. Hentet fra Lovdata: <https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/2018-06-15-38>
- Regnskap Norge. (2012, 15. juni). *Etisk Regelverk for Regnskapsførere*. Hentet fra <https://www.regnskapnorge.no/globalassets/dokumenter/etisk-regelverk---2012-utgave-med-endring-til-regnskap-norge.pdf>
- Regnskap Norge. (u.å.a). *Hva er KS Komplett?* Hentet fra <https://www.regnskapnorge.no/produkter/ks-komplett2/Hva-er-KS-Komplett/>
- Regnskap Norge. (u.å.b). *Hva Regnskap Norge er og gjør*. Hentet fra <https://www.regnskapnorge.no/om-oss/hva-er-regnskap-norge-og-hva-gjor-vi/>
- Regnskapsførerloven. (1993). *Lov om autorisasjon av regnskapsførere [regnskapsførerloven] (LOV-1993-06-18-109)*. Hentet fra Lovdata: <https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/1993-06-18-109>
- Sticos. (2017). *God regnskapsføringsskikk (GRFS) (gjeldende fra 01.01.2017)*. Hentet fra <https://oppslag.sticos.no/#/FilDokument/VisPdfDokument/7739>
- Straffeloven. (2005). *Lov om straff (straffeloven) (LOV-2005-05-20-28)*. Hentet fra Lovdata: <https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/2005-05-20-28>
- Økokrim. (2017). *Indikatorlister på hvitvasking og terrorfinansiering*. Hentet fra <https://www.okokrim.no/indikatorlister-paa-hvitvasking-og-terrorfinansiering.565570.no.html>
- Økokrim. (u.å.a). *Hva er MT-rapporter? Hva gjør EFE?* Hentet fra <https://www.okokrim.no/hva-er-mt-rapporter-hva-gjoer-efe.6233505-411472.html>
- Økokrim. (u.å.b). *Hvitvasking*. Hentet fra <https://www.okokrim.no/hvitvasking.549310.no.html>
- Økokrim. (u.å.c). *Internasjonalt samarbeid*. Hentet fra <https://www.okokrim.no/internasjonalt-samarbeid.549339.no.html>

Økokrim. (u.å.d). *Om Økokrim*. Hentet fra <https://www.okokrim.no/om-oekokrim.549304.no.html>

Økokrim. (u.å.e). *Statistikk MT-rapporter*. Hentet fra <https://www.okokrim.no/statistikk-mt-rapporter.565566.no.html>

8. Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

Høgskulen på Vestlandet

Intervjuguide

Fase 1 – Uformell prat og presentasjon av gruppa

Fase 2- Informasjon og gjennomgang av skriftlig samtykke

Informasjon og skriftlig samtykke

Vi er fire bachelorstudenter fra Høgskolen på Vestlandet som ønsker å samle inn data for å undersøke hvordan regnskapsføreren opplever at hvitvaskingsregelverket etterlevelse og praktiseres i egen virksomhet. Oppgaven har følgende problemstilling:

Hvordan etterleves hvitvaskingsregelverket i ulike regnskapsforetak på Haugalandet?

Relevant regelverk:

- Lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering (Hvitvaskingsloven)
- Forskrift om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering (Hvitvaskingsforskriften)
- Rundskriv 8/19 fra Finanstilsynet – Veileder til hvitvaskingsloven
- Rundskriv 15/19 fra Finanstilsynet – Veiledning om regnskapsføreres og regnskapsførerselskapers etterlevelse av hvitvaskingsregelverket
- Tematilsynsrapport – Etterlevelse av pliktene i hvitvaskingsloven - Regnskapsføring og revisjonsområdet (Finanstilsynet 2021)

Målgruppe:

Regnskapsførere og hvitvaskingsansvarlige som er ansatte i regnskapsforetak.

Metode:

Datainnsamlingen vil skje ved bruk av intervju. Intervjuobjektet vil få presentert 8 spørsmål, med tilhørende hjelpesørsmål fra en ferdig utarbeidet intervjuguide. Intervjuet vil ta ca. 30 minutter å gjennomføre. Deltakelse i denne undersøkelsen er frivillig, og kan når som helst avbrytes underveis i intervjuet uten å måtte oppgi noen årsak.

Konfidensialitet:

Alle opplysninger som kommer frem under intervjuet vil være konfidensielle og i samsvar med personregelverket. Navn på intervjuobjekter vil bli anonymisert. Det vil bli tatt skriftlige notater fra intervjuet.

Fase 3 – Intervju**Etterlevelse**

1. Hva tror du skal til for at du som regnskapsfører skal kunne bidra til å forebygge og avdekke hvitvasking?

Organisering og opplæring

2. Hvordan er ansvaret for hvitvasking organisert hos dere?
 - Hva gjør den hvitvaskingsansvarlige ift. andre ansatte – hvilke konkrete oppgaver har den ansvarlige?
 - Organisering i større selskap? En på toppen, eller flere ansvarlige i ulike selskap?
3. Hvilke interne opplæringstiltak blir det gjennomført for ansatte om temaet hvitvasking, og hvor ofte?
 - Mulig å konkretisere? For eksempel når ble det siste gjennomført opplæring?
 - Hva slags type opplæring?
 - Er det ulik type opplæring for nyansatte i forhold til øvrige / mer erfarne ansatte?

Risikobasert tilnærming, risikovurdering og rutiner

4. Hvilke interne rutiner har bedriften for å forebygge eller avdekke hvitvasking?
 - Risikovurdering av egne interne forhold, er det noe som øker risikoen/sårbarheten for å bli brukt som et ledd i hvitvasking? Kompetansenivå? Bruk av teknologi? Nærhet til kunden? Type kunder og kundegrupper? PEP (politisk eksponerte personer, utenlandske kunder/høyrisiko land, kjent kriminell, kompleks eierstruktur etc.)
5. Hvilke rutiner har dere for løpende oppfølging, og risikoklassifisering av kunder?
 - Hva legges det vekt på i vurdering, om for eksempel kunden skal klassifiseres som en kunde med høy risiko?
 - Har dere (hatt) kunder med høy risiko?

Undersøkelsesplikt og rapporteringsplikt

6. Hvilke rutiner har foretaket dersom du som regnskapsfører avdekker mistenkelige forhold rundt en kunde?
 - Har det vært saker der det har vært aktuelt?
 - Hva skal til for at noe blir klassifisert som mistenkelig forhold?

Kundetiltak – og avvikling av kundeforhold

7. Hvilke rutiner har foretaket i forbindelse med etablering av nye kundeforhold hvor det er vurdert høy risiko for hvitvasking?
8. Hvilke erfaring har du med avvisning og avvikling av kundeforhold?

Takk for din deltakelse i vårt prosjekt!

Vedlegg 2: Info- og samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet

Etterlevelse av hvitvaskingslovverket i ulike regnskapsforetak

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å samle inn data for å undersøke hvordan regnskapsføreren opplever etterlevelsen av hvitvaskingsregelverket. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Som en del av bachelorstudiet innenfor økonomi og administrasjon er vi fire studenter som har valgt å samarbeide om denne avsluttende bacheloroppgaven 2021/2022. Temaet vi har valgt å fordype oss innenfor er hvitvasking. Hvitvasking er høyst aktuelt i dagens samfunn, samtidig som vi anser temaet som spennende og svært faglig relevant for vår videre yrkesutøvelse som fremtidige regnskapsførere.

Vi har valgt problemstillingen:

Hvordan opplever regnskapsføreren at hvitvaskingsregelverket etterleves og praktiseres i egen virksomhet.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Alice Knutsen, Christina Bådsvik Kampen, Lisbeth Johnsen og Ingrid Toresen er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi har gjort en kartlegging av regnskapsfirmaer på Haugalandet, og har tilfeldig trukket ut 13 forskjellige regnskapselskap for å gjøre et intervju. Kilder som er brukt er Proff.no. Brønnøysundregisteret (brreg.no).

Dette for å gi oss innsikt og kunnskap i hvordan selskapene og deres regnskapsførere praktiserer roller og etterlevelse av hvitvaskingsloven og rutiner de har til denne problemstillingen.

Hva innebærer det for deg å delta?

Datainnsamlingen vil skje ved bruk av intervju våren 2022. Intervjuobjektet vil få presentert ca. 8 spørsmål fra en ferdig utarbeidet intervjuguide, som vil ta ca. 30 min å besvare.

Vi ønsker å utføre intervjuene “ansikt til ansikt”, men er forberedt på at vi muligens må benytte telefon/teams/zoom for å gjennomføre intervju. Vi ønsker at det skal være mulig for åpen samtale, slik at vi kan få med oss viktige detaljer på området.

For å få best mulig resultat og validitet i svarene av undersøkelsen vil vi holde intervjuobjektene anonyme. Og ved dette vil vi sikre at den informasjon som blir delt i intervjuet, ikke får noen form for konsekvenser for deltakerne i denne undersøkelsen, og vil heller ikke dømmes for sine svar.

Det er en fordel å få intervju personer som evt. har noe erfaring på området eller ansvar for at rutiner blir gjennomført i selskapet.

Og i undersøkelsen er vi interessert i å finne ut hvilken rolle og rutiner en regnskapsfører har i forhold til hvitvasking. Videre er vi interessert i å høre om evt. erfaringer og handlinger som har blitt utført for å håndtere denne problemstillingen.

Ved deres/din deltakelse og deling av erfaringer og kunnskap, gir dere/du oss god og lærerik informasjon vi kan benytte til bacheloroppgaven vår rundt denne problemstillingen.

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Høgskolen på Vestlandet. servicetorget.haugesund@hvl.no

Telefon: [55 58 58 00](tel:55585800)

Studenter:

Alice Knutsen, alicehknutsen@gmail.com, Mob: 959 22 202

Ingrid Toresen, ingridtoresen@hotmail.com, Mob: 452 85 089

Lisbeth Johnsen lisbeth.johnsen2@gmail.com, Mob: 938 51 661

Christina Bådsvik Kampen, christina.kampen@haugnett.no, Mob: 932 40 794

Veileder: Øyvind André Strand Aase

Med vennlig hilsen

Studenter v/Høyskolen på Vestlandet.

Ingrid Toresen, Alice Knutsen, Lisbeth Johnsen og Christina Bådsvik Kampen.

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Hvordan opplever regnskapsføreren at hvitvaskingsregelverket etterleves og praktiseres i egen virksomhet», og har fått anledning til å stille spørsmål.

Jeg samtykker til:

å delta i intervju.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)